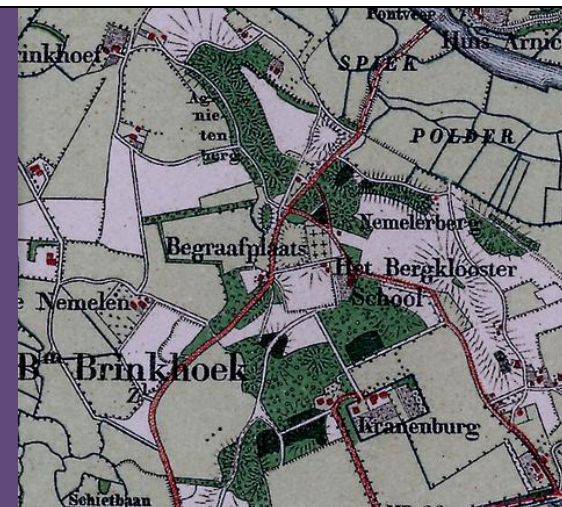
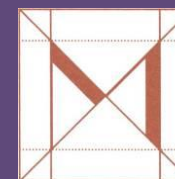

CULTUURHISTORISCHE QUICKSCAN
Onderzoeksgebied
AGNIETENBERG
Gemeente Zwolle

Onderzoek i.o.v. de gemeente Zwolle, afd. monumentenzorg en archeologie
oktober 2013

MONUMENTEN ADVIES BUREAU

COLOFON

Opdrachtgever

Gemeente Zwolle
Afdeling Monumentenzorg en archeologie

Analyse en fotografie

drs. C.J.B.P. Frank
drs. J.H.J. van Hest

Historisch beeldmateriaal

Historisch Centrum Overijssel
Diverse beeldbanken en literatuur

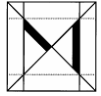
Dit is een uitgave van het Monumenten Advies Bureau, Nijmegen,
oktober 2013, copyright MAB Nijmegen 2013

MONUMENTEN ADVIES BUREAU

drs. C.J.B.P. Frank
drs. F.A.C. Haans
mw. drs. C.H.J.M. van den Broek
mw. V. Delmee BSc
drs. J.H.J. van Hest
ing. G. Korenberg
mw. drs. M. Lemmens
mw. drs. L. Valckx

Bredestraat 1
6542 SN NIJMEGEN
tel: 024-3786742
fax:024-3792477

E-mail: Info@monumentenadviesbureau.nl /Website: www.monumentenadviesbureau.nl

CULTUURHISTORISCHE QUICKSCAN ONDERZOEKSGEBIED DE AGNIETENBERG ZWOLLE

INHOUDSOPGAVE:

1 INLEIDING

1.1 Cultuurhistorie op de Agnietenberg	5
1.2 Nieuw bestemmingsplan voor de Agnietenberg	5
1.3 De cultuurhistorische quickscan	6
1.4 Het doel van de analyse	6
1.5 Werkzaamheden	6

2 SCHETS PLANGEBIED

2.1 Ligging en begrenzing	9
2.2 Algemeen historisch ruimtelijk beeld	9
2.3 Historische ensembles op de Agnietenberg	12
2.4 Bebouwingskarakteristiek; historische bebouwing	14
2.5 Overige historische bebouwing	15
2.6 Begraafplaatsen	16
2.7 Groen- en groenstructuren	17

3 HISTORISCH-RUIMTELIJKE ONTWIKKELING

3.1 Ontwikkelingen tot aan de 20 ^{ste} eeuw	20
3.2 Veranderingen in de 20 ^{ste} eeuw	28

4 QUICKSCAN CULTUURHISTORISCHE KWALITEIT

4.1 Cultuurhistorische waarden, algemene omschrijving	36
---	----

4.2 Historische ruimtelijke structuren	36
4.3 Historische bouwkunde	37
4.4 Historische groenstructuren	39

5 AANBEVELINGEN

5.1 Inleiding	41
5.2 Aanbevelingen t.a.v. de karakteristiek gebied	41
5.3 Aanbevelingen t.a.v. de hoofdstructuren	41
5.4 Bebouwing/objecten	41
5.5 Rooilijnen, erfscheidingen, groen, etc.	41

6 OBJECTLIJSTEN PROJECTGEBIED

43

7 LITERATUUR / BRONNEN

44

LIJST CULTUURHISTORISCH WAARDEVOLLE BEBOUWING

45

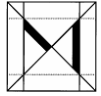
BIJLAGEN :

- **Cultuurhistorische waardenkaart**

Grote foto's:

De rijkbeboste Agnietenberg, naamgever van het onderzoeksgebied, p. 4
Het historische boerderijcomplex de Brinkhoef aan de Agnietenbergweg 4-6, komt al voor op het kadastrale minuut van 1832 (zie Boerderijeninventarisatie Buro 2, 2002), p. 8
Luchtopname met zicht op het uit vier woonbuurten bestaande villawijkje Berkum-Brinkhoek. In het midden het Hof te Nemelen (afbeelding uit Davids 2012, 57), p. 19
Luchtopname van de begraafplaats Kranenburg (Davids 2012, 56), p. 35

1 INLEIDING

1.1 Cultuurhistorie op de Agnietenberg

De Agnietenberg ligt in het noorden van Zwolle, en sluit aan op het buitengebied met de Overijsselse Vecht. Dit onderzoeksgebied vormt een oud cultuurlandschap, en is vooral bekend geworden door de vestiging in de late middeleeuwen van een klooster van de Moderne Devotie. In dit klooster op de Agnietenberg verbleef Thomas a Kempis voor wie later op de begraafplaats aan de Bergkloosterweg een monument is opgericht. Door de Reformatie ging het klooster verloren, maar het bijbehorende kerkhof leeft voort in genoemde begraafplaats. Met de naastgelegen en kort voor de oorlog op het vroegere landgoed Kranenburg opgerichte begraafplaats vormen de kloosterterreinen een belangrijke groene component, die kenmerkend is voor het nog altijd landelijke karakter van de wijk Agnietenberg.

In de 20ste eeuw verschenen er in het gebied steeds meer woningen – aanvankelijk enige clusters en bescheiden lintbebouwing langs de Bergkloosterweg en na de oorlog ook een villaparkje met bungalows (Brinkhoek) – maar de groene component bleef een belangrijke rol spelen. De Agnietenberg levert dan ook nog steeds een harmonieuze overgang naar het buitengebied. De oude verbindingstructuren bleven gehandhaafd, en nog steeds zijn er enkele relictten uit de prestedelijke fase die een boeiend verhaal vertellen van de historische ontwikkelingen.

1.2 Nieuw bestemmingsplan voor de Agnietenberg

Op 1 januari 2012 is artikel 3.1.6, tweede lid, onderdeel a, van het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) gewijzigd. Daarmee dienen cultuurhistorische waarden uitdrukkelijk te worden meegewogen bij het vaststellen van bestemmingsplannen.

Dit betekent dat gemeenten een analyse moeten verrichten van de cultuurhistorische waarden in een bestemmingsplangebied en daar conclusies aan verbinden die in een bestemmingsplan verankerd worden. De gemeente Zwolle werkt daarom verder aan de inventarisatie van cultuurhistorische waarden in Zwolle.

De cultuurhistorische component wordt in quickscans uitgediept. De quickscan vertelt in het kort het verhaal van het gebied aan de hand van een aantal belangrijke ruimtelijke thema's en beschrijft de belangrijke relictten van de historische ontwikkeling, die we in het onderzoeksgebied kunnen zien. Tegelijk wordt ook aandacht besteed aan de naoorlogse ontwikkelingen. Zowel de historische relictten als

het ruimtelijke en stedenbouwkundige karakter van de wijk vormen de cultuurhistorische component en dragers van de Agnietenberg.

afb. 1 Monument voor Thomas a Kempis, één van de belangrijkste vertegenwoordigers van de religieuze beweging van de Moderne Devotie. Het monument is in 1919 opgericht aan de Bergkloosterweg. Architect P.J.H. Cuypers leverde het ontwerp.

1.3 De cultuurhistorische quickscan

De volgende onderdelen komen in de quickscan aan de orde:

- Beknopte beschrijving van de historisch-ruimtelijke ontwikkelingen van het onderzoeksgebied de Agnietenberg in hoofdlijnen;
- Beschrijving en overzicht van de aanwezige cultuurhistorische aspecten (structuren, bouwkundige objecten, ensembles, groen);
- Kwalificatie van de cultuurhistorische kwaliteit van de bebouwing (indifferent, attentiewaarde, waardevol, zeer waardevol);
- Duiding van de cultuurhistorische waarden, in woord en beeld (Cultuurhistorische kaart)
- Aanbevelingen ter behoud en versterking van de aspecten met een hoge cultuurhistorische waarde;
- Historisch kaart- en beeldmateriaal;

Het onderzoeksgebied omvat de bebouwde kom van de Agnietenberg, inclusief de woonbuurten Brinkhoek en Bruggenhoek, en het Sportpark Pelikaan met de vlakbij gelegen manege. Voor de begrenzing zie afbeelding 3 en paragraaf 2.1.

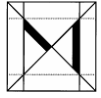
1.4 Het doel van de analyse

Deze analyse beschrijft de cultuurhistorie van de Agnietenberg ten behoeve van het bestemmingsplan dat voor het onderzoeksgebied wordt opgesteld. In het nieuwe bestemmingsplan zal ook het cultuurhistorische aspect aandacht krijgen en in vergelijking met het vigerende plan worden ge-update.

1.5 Werkzaamheden

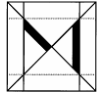
De gegevens voor deze analyse zijn verzameld tijdens veldwerkbezoek (uitgevoerd op 5 maart 2013), archiefonderzoek en studie van diverse dossiers en documentaties van de gemeente Zwolle, waaronder de inventarisatie van boerenerven door het Oversticht (2011) en de *Inventarisatie historische boerderijen in de gemeente Zwolle*, oktober 2002 (Buro 2) die ook voor het Oversticht een onderlegger was. Het voor u liggende rapport bevat de in paragraaf 1.3 opgesomde onderdelen. Alle relevante cultuurhistorische aspecten zijn weergegeven op de cultuurhistorische waardenkaart. De archeologische component maakt geen deel uit van deze quickscan.

Monumenten Advies Bureau, oktober 2013

afb. 2 Luchtfoto projectgebied, via googlemaps.

2 SCHETS ONDERZOEKSGBIED

2.1 Ligging en begrenzing

Het onderzoeksgebied omvat de Agnietenberg, gelegen langs de noordoostflank van Zwolle. De Agnietenberg bevindt zich direct ten oosten van het onderzoeksgebied Aalanden, en ten noorden van het onderzoeksgebied Berkum-bebouwde kom. Langs de zuidwesthoek ligt het knooppunt Zwolle Noord (kruising Ceintuurbaan ofwel Ring Oost met A28 of E232). Dit valt buiten het projectgebied. Langs de zuidrand vormen de A28 en de Kranenburgweg de grens. Het Sportpark Pelikaan c.a. en een vlakbij gelegen manege markeren de zuidwesthoek en sluiten hier grofweg aan op de Brinkhoekweg langs de westrand van het gebied. Aan de noordzijde wordt de grens voortgezet langs de Agnietenbergweg. In zuidoostelijke richting loopt de grens dan door langs de strook direct ten oosten van de Bergkloosterweg, om in het zuiden weer aan te sluiten op de A28. Een substantieel deel van het onderzoeksgebied wordt ingenomen door de Algemene begraafplaats Bergklooster en Kranenburg middenin het gebied, grofweg in de vorm van een driehoek. Naar het westen toe grenst dit groene gebied aan het al genoemde sportpark, en naar het zuidoosten aan de voormalige stadskwekerij. De begraafplaats Bergklooster reikt tot aan het bos en recreatieterrein de Agnietenberg in het meest noordelijk gebiedsdeel. Verder zijn er nog de woonbuurten Berkum-Brinkhoek en Berkum-Bruggenhoek. Brinkhoek ligt ingeklemd tussen de Haersterveerweg (o.) en de Brinkhoekweg. Bruggenhoek grenst aan de Bergkloosterweg. De Brinkhoekweg, Agnietenbergweg, Haersterveerweg en Bergkloosterweg vormen de belangrijkste ontsluitingswegen.

2.2 Algemeen historisch ruimtelijk beeld

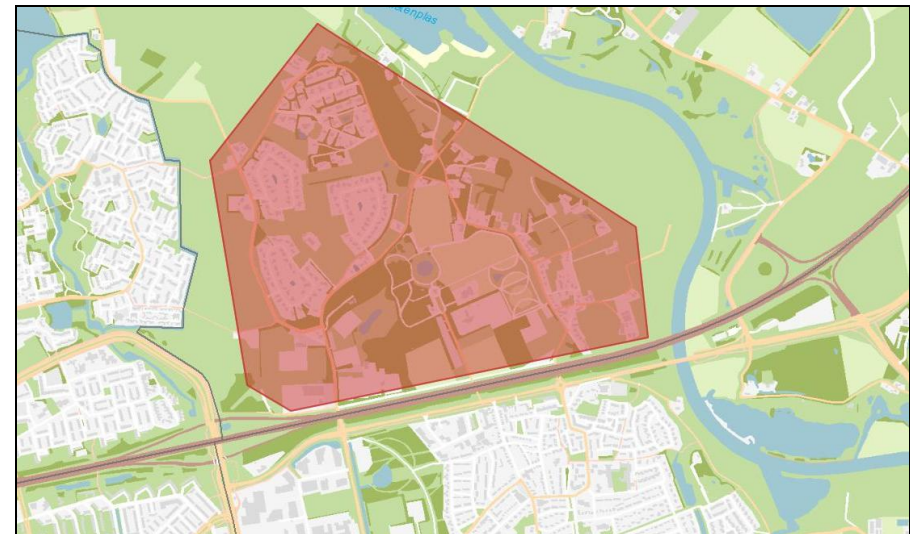
Alhoewel de Agnietenberg tegenwoordig een buurt is die onderdeel is van de Zwolse wijk Vechtlanden, wordt het onderzoeksgebied nog steeds gekenmerkt door een dorps- en vooral ook landelijke uitstraling. Dit ondanks de drukke A28 langs de zuidzijde van het gebied, waar het verkeer dagelijks voortraast. Ten noorden van dit tracé vormt de Agnietenberg een groene en rustige oase, nog altijd op een harmonieuze wijze ingebed binnen het omringende landschap.

Het landelijke karakter wordt bepaald door de prominente aanwezigheid van beide begraafplaatsen met hun geboomte en groenaanleg. De begraafplaats Bergklooster is gelegen langs de zuidflank van de rijkbeboste Agnietenberg, met meer naar het

noordoosten de Nemelerberg. Verder is ook het onder meer uit bungalows bestaande villawijkje Berkum dat na de oorlog langs de noordwestrand van de wijk is aangelegd, zodanig ontworpen dat de groene component ook hier bepalend is. De woningen zijn hier onderverdeeld in vier kleine buurtjes die van elkaar worden gescheiden door ruime stroken met weidegronden. De tweede woonbuurt ofwel Berkum-Bruggenhoek strekt zich uit langs de andere zijde van de begraafplaatsen – langs de oostflank van het gebied, waar zich nog een oude Vechtdijk bevindt (oorspronkelijk doorlopende langs de buiten het onderzoeksgebied liggende Maatgravendijk). Hier dateert de bebouwing deels uit het interbellum, toen er nabij enkele reeds bestaande boerderijen enige clustervorming plaatsvond. Nog steeds zijn hier een uit 1907 daterend voormalig schooltje en een evangelisatielokaal uit 1928 te vinden.

Bovengenoemde vier wegen die de hoofdontsluiting vormen in de wijk, zijn oude tracés uit de prestedelijke fase. Hiervan leidt de Haersterveerweg naar het gelijknamige (buiten het onderzoeksgebied vallende) voetveer over de Overijsselse Vecht, in de richting van de buurtschap Haerst.

In de zuidwesthoek enkele sport- en recreatieterreinen van na de oorlog. Voor de oorlog was hier ten westen van de Haersterveerweg reeds een schietbaan.

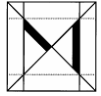

afb.3 Ligging en (globale) begrenzing van het onderzoeksgebied de Agnietenberg.

afb. 4 en 5 Op de bovenste foto leidt een doorgang in het talud van de A28 vanaf de Kranenburgweg naar de gelijknamige begraafplaats. Op de onderste foto het langs de A28 gelegen Meanderpad in het zuidwestelijke deel van het onderzoeksgebied.

afb. 6 en 7 De bovenste foto toont de Agnietenbergweg. Op de onderste foto enige naoorlogse lintbebouwing langs de Bergkloosterweg.

afb. 8 In geel de belangrijkste prestedelijke wegstructuren: de Brinkhoekweg (w.), delen van de Agnietenbergweg (n.), de Haersterveerweg (midden) en de Bergkloosterweg (o.). Laatstgenoemde weg is bij de aanleg van het talud van de A28 (1964) aan de zuidzijde gesplitst voor een doorgang bij de aansluiting op de buiten het onderzoeksgebied vallende Erasmuslaan. Middenonder twee oude lanen van het landgoed Kranenburg, waaronder de toegangslaan. Rechts van de Bergkloosterweg het tracé van de oude Vechtdijk, oorspronkelijk doorlopende langs de Maatgravendijk (ondergrond: googlemaps).

afb. 9 Uitsnede uit de topografisch-militaire kaart van 1917 (watwaswaar). De Haersterveerweg en Bergkloosterweg zijn op de kaart als de toenmalige hoofdverbindingen in rood aangeduid. Het tracé van de Brinkhoekweg en van de Agnietenbergweg is op deze ondergrond in geel toegevoegd. Eertijds waren deze wegen niet meer dan onverharde landwegen en zandpaden die naar de aanpalende boerderijen leidden, of perceelsgrenzen met hakhout. Ze zijn later deels doorgetrokken en met elkaar verbonden.

2.3 Historische ensembles op de Agnietenberg

Berkum-Bruggenhoek/Bergkloosterweg

Het in de zuidoostelijke hoek van het onderzoeksgebied gelegen woonbuurtje Berkum-Bruggenhoek vormt een karakteristiek historisch ensemble, nog steeds met het karakter van een kleine buurtschap. De bebouwing bestaat hier uit enige lintbebouwing langs het zuidelijke tracé van de Bergkloosterweg, met daarachter een bebouwingscluster langs verschillende aftakkingen van deze weg. De aftakkingen reiken tot aan de A28.

Op laat 19de-eeuwse kaarten is te zien dat zich hier al enige bebouwing concentreerde, waaronder enkele boerderijen, zoals de Hilberdink (Bergkloosterweg 12). In 1907 is er een School met den Bijbel gebouwd (Bergkloosterweg 44-46). Het Lokaal voor Christelijke Belangen ofwel evangelisatielokaal daartegenover (Bergkloosterweg 42) dateert uit 1928. Dit gebouw is tegenwoordig in gebruik als een paardenstal. De overige bebouwing bestaat uit enkele (overwegend ingrijpend verbouwde) boerderijtjes uit omstreeks 1900 en woonhuizen die in hoofdzaak uit het interbellum, de wederopbouwperiode en later dateren.

Langs het meest zuidelijke deel van de Bergkloosterweg ligt de lintbebouwing langs het oorspronkelijke tracé van deze weg. Rond 1965 is hier een afsplitsing gemaakt in de richting van een doorgang in het toen gerealiseerde talud van de A28.

Verder wordt de Bergkloosterweg ook langs de noordelijke helft gekenmerkt door lintbebouwing met vrijstaande woningen die zijn ingebed in groenstructuren. Net als in de zuidelijke helft bevindt de lintbebouwing zich aan de oostzijde van de Bergkloosterweg, tegenover de begraafplaatsen. De betreffende panden zijn voor het merendeel uit het interbellum en de naoorlogse periode, maar er zijn ook enkele voormalige boerderijtjes uit de vroege 20ste eeuw, waaronder de nrs. 86 en 88. Een markant complex binnen deze lintbebouwingsstrook zijn de houten noodwoningen aan de Bergkloosterweg 64, 66, 68, 70 die zijn gebouwd in 1949-1950. Langs het meest noordelijke weggedeelte, bij de aansluiting op de Haersterveerweg bevindt zich een strook met enige villaatjes. Ze zijn deels voor- deels naoorlogs.

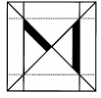
afb. 10 en 11 Berkum-Bruggenhoek langs het meest zuidelijke deel van de Bergkloosterweg. Op de linker foto is vooraan de naoorlogse afsplitsing van dit tracé te zien, met op de achtergrond de woningen langs het oorspronkelijke tracé.

afb. 12 en 13 Voormalige school en dito evangelisatielokaal aan de Bergkloosterweg 44-46 en 42.

afb. 14 en 15 Het landelijke Berkum-Bruggenhoek met onder meer diverse verbouwde boerderijtjes zoals bijvoorbeeld op nr. 28 (rechter foto).

afb. 16 en 17 Lintbebouwing langs de noordelijke helft van de Bergkloosterweg. Op de onderste foto een tot luxe woning verbouwde boerderij langs dit deel van de weg.

afb. 18 en 19 Complex van houten noodwoningen. Voormalig boerderijtje aan de Bergkloosterweg 86.

afb. 20 en 21 Oprijlaan en gracht van het vroegere landgoed Kranenburg.

Begraafplaatsen

Een waardevol en voor het karakter van de Agnietenberg eveneens wezenlijk ensemble zijn de twee begraafplaatsen Bergklooster en Kranenburg. Ze worden in sterke mate bepaald door een groen karakter, waarbij de uit grasvelden bestaande begraafplaats Bergklooster ligt ingebed tussen bosachtige randen. Twee toegangsgebouwtjes en enkele ijzeren draaihekken markeren de entree van deze begraafplaats.

De begraafplaats Kranenburg omvat het vroegere gelijknamige landgoed, waarvan de landschapsachtige parkaanleg en de bebossing zijn opgenomen in de structuur van de begraafplaats. Er is een in de landschappelijke aanleg opgenomen vijverpartij, en rondom de locatie van de verdwenen havezate bleven behalve één van de twee bouwhuizen ook de historische grachten behouden. Op het zuidelijke terreingedeelte bleven de agrarische gronden voor een deel gehandhaafd. Het zuidoostelijke gedeelte – waar tot voor kort de gemeentelijke kwekerij was gehuisvest – is kort geleden opgenomen in de structuur van de begraafplaats. In de

ensemblewaarde gaat het bij deze begraafplaats om het historische gedeelte van de terreinaanleg.

Op beide begraafplaatsen is een groot aantal bomen als waardevol en monumentaal aangemerkt.

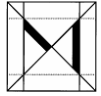
2.4 Bebouwingskarakteristiek: historische bebouwing

Inleiding

Tot diep in de 20ste eeuw behield het onderzoeksgebied zijn landelijke karakter. Maar zelfs nadat er vanaf het derde kwart van de 20ste eeuw een bescheiden villawijkje is gerealiseerd (Berkum-Brinkhoek), bleef de Agnietenberg dit karakter in hoofdzaak behouden. De in het midden van het gebied gelegen begraafplaats Bergklooster – op de flanken van de Agnietenberg ofwel de dekzandrug – zet de toon in het gebied. Op de hogere gronden rondom de dekzandrug kwamen de boerenerven en akkers te liggen; de weidgronden kwamen op de lagere gronden richting de Overijsselse Vecht. De groene component zet nog steeds de toon, mede door de 20ste-eeuwse begraafplaats Kranenburg met zijn landschappelijke aanleg.

Boerderijen

Eeuwenlang bleef de bebouwing in het onderzoeksgebied in hoofdzaak beperkt tot enkele verspreide boerderijen, met de bijbehorende akkers gesitueerd op de hogere gronden. Ze werden uitgevoerd volgens het hallehuistype of als een T-boerderij. Een groot aantal is inmiddels gewijzigd in luxe woningen en ingrijpend verbouwd: door wijziging van de detaillering en gevelindeling, en door soms forse uitbouwen is het authentieke karakter slechts in beperkte mate behouden gebleven. Toch zijn er nog steeds verschillende voorbeelden van redelijk tot zeer gaaf bewaard gebleven boerderijen. Eén daarvan, 't Hof te Nemelen aan de Haersterveerweg 7, is beschermd als een gemeentelijk monument. Deze boerderij ligt binnen het villawijkje Berkum-Brinkhoek, maar omdat dit wijkje is opgedeeld in vier woonbuurtjes die van elkaar worden gescheiden door ruime groengebieden met weidgronden, behield het Hof te Nemelen zelfs de voor een boerenerf zo wezenlijk landelijk-ruimtelijke context. Alhoewel de wijkbebouwing op de achtergrond is te zien, wordt dit erf nog steeds omringd door uitgestrekte graslanden. Een andere boerderij is de Brinkhoef aan de Agnietenbergweg 4-6, waar zelfs nog een 'stenen kamer' staat. Bij Berkum-Bruggenhoek liggen de boerderijen aan de Bergkloosterweg 12 en 14, die als het Hilberdink in oorsprong tot de oudste agrarische bebouwing in Zwolle behoren. Net als de Brinkhoef zijn ze opgenomen in de boerderijeninventarisatie uit 2002 (Buro 2).

afb. 22 en 23 Links De Brinkhoef aan de Agnietenbergweg 4-6. Rechts het ensemble boerderijen aan de Bergkloosterweg 12, 14 (Hilberdink) en 18 (Bingmaps).

afb. 24 en 25 Boerderijen aan de Haersterveerweg 1 en 19.

2.5 Overige historische bebouwing

Inleiding

Behalve boerderijen komen in het onderzoeksgebied ook andere objecten voor die karakteristiek zijn voor de historische ontwikkelingen. Ze zijn onder meer te vinden in de kleine buurtschap Berkum-Bruggenhoek, zijn deels verbonden met de historie van de begraafplaats Bergklooster, of hebben een andere historische achtergrond. In Berkum-Brinkhoek is na de oorlog een bescheiden villaparkje ontwikkeld.

Berkum-Bruggenhoek

Berkum-Bruggenhoek ontwikkelde zich vooral vanaf het interbellum tot een kleine buurtschap, met een cluster van boerderijtjes en woonhuizen aan enige aftakkingen van de Bergkloosterweg. De boerderijen bestonden er evenwel al voor die tijd. Verder werd al in 1907 de School met den Bijbel gebouwd aan de Bergkloosterweg 44-46. Dit schooltje werd gecombineerd met een onderwijzerswoning en is in de jaren 1920 in

dezelfde stijl uitgebreid met twee lokalen. Tegenwoordig is het gebouw geheel als woonhuis in gebruik. In 1928 kwam tegenover de school een evangelisatielokaal te staan, nu in gebruik als een paardenstal.

Het tweede schooltje in Berkum-Bruggenhoek is van oudere datum en bevindt zich in de knik van de Bergkloosterweg bij de aansluiting op de begraafplaats Bergklooster. Al op de kadastrale kaart van 1832 is te zien dat zich hier een schooltje bevond, in combinatie met een onderwijzerswoning. Na sloop in 1883 is er het huidige schooltje gebouwd. Na de oorlog verloor dit zijn functie en is het gebouw omgevormd tot een brandweerkazerne.

In deze periode kwam er langs de Bergkloosterweg steeds meer lintbebouwing. Hierboven zijn de karakteristieke houten noodwoningen uit 1949-1950 al vermeld (historische ensembles). Ze werden aangeleverd als bouwpakketten en geïmporteerd uit Oostenrijk. Dergelijke woningen zijn karakteristiek voor de manier waarop de woningnood kort na de oorlog werd gelenigd. De fabriek van Philips die een belangrijke rol speelde bij de bouw van deze woningen was niet ver van de Agnietenberg aan de Floreslaan/Ceintuurbaan gevestigd.

Behalve deze woningen kwamen er langs de rand van Berkum-Bruggenhoek ook andere nieuwe woonhuizen te staan. Deels bestaan ze uit eenvoudig vormgegeven gekoppelde woningen die in het kader van de sociale woningbouw ontstonden. Maar ook verrezen er vrijstaande woningen in de vorm van burgerhuizen in een sobere variant van de Delftse School.

Beheerderswoning Bergklooster

Een object dat in relatie met de begraafplaats Bergklooster is gebouwd, is de beheerderswoning aan de Bergkloosterweg 92. In 1882-1883 liet de Vereniging Begraafplaats Bergklooster deze woning bouwen. Het pand is uitgevoerd als een hallehuisboerderij: de beheerder zal tegelijk als boer actief zijn geweest. Een bescheiden klokkenstoel met een luidklokje wijst op de relatie met de begraafplaats. Langs de linker zijgevel kwam een nevenhuis, waarin nog steeds een kantoor van de begraafplaats Bergklooster is gevestigd.

Overige objecten

Een ander karakteristiek object is het Theehuis op de Agnietenberg (Haersterveerweg 23). Al in 1717 was hier sprake van een herberg-boerderij. In 1991 is het Theehuis uitgebrand. Een jaar later is het historische pand gereconstrueerd.

Verder zijn er nog enkele opmerkelijke woningen, onder meer aan de Haersterveerweg 4. Dit villaatje in een mengstijl van neorenaissance en chaletstijl dateert uit de late 19de eeuw, en had mogelijk een relatie met de naastgelegen begraafplaats Bergklooster. Uit

het interbellum dateren bijvoorbeeld de landhuisachtige villa's aan de Haersterveerweg 27 (GM) en de Bergkloosterweg 94 en 104, deel uitmakende van een toen langs de flank van de Agnietenberg ontwikkeld villastroompje.

afb. 26-29 Met de klok mee: Bergkloosterweg 44-46, Bergkloosterweg 3-9, Haersterveerweg 4 en Haersterveerweg 23.

Berkum (Brinkhoek)

In de vroege jaren 1960 ontwikkelde de gemeente Zwollerkerspel een bescheiden woonbuurtje, direct langs de westflank van de Agnietenberg. Na de samenvoeging met de gemeente Zwolle is deze ontwikkeling voortgezet, en ontstond het villaparkje Berkum-Brinkhoek. De bebouwing bestaat hier in hoofdzaak uit vrijstaande villa's en bungalows op bijbehorende kavels.

2.6 Begraafplaatsen

Inleiding

Wezenlijk voor de historische ontwikkelingen en het karakter van het gebied zijn de twee begraafplaatsen. De Algemene begraafplaats Bergklooster gaat in oorsprong

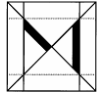
terug op het kerkhof van het middeleeuwse klooster op de Agnietenberg. De Algemene begraafplaats Kranenburg omvat het oude gelijknamige landgoed, waarvan de havezate zelf in 1844 is afgebroken. Niet alleen vormen deze aaneengesloten terreinen een belangrijke groenzone in het onderzoeksgebied, maar er bevinden zich ook enkele bijzondere bouwwerken. Op de begraafplaats Bergklooster kwamen ze tot stand in samenhang met de functie van dit terrein. Dit geldt ook voor de tweede begraafplaats, maar hier bleven ook enkele elementen uit de periode van het landgoed behouden.

afb. 30-33 Bovenaan één van de toegangspoorten en de poortgebouwtjes van de begraafplaats Bergklooster. Onderaan de aula en toegangshekken van Kranenburg.

Bergklooster

De begraafplaats Bergklooster is beschermd als een gemeentelijk monument. Het ruimtelijke beeld van de begraafplaats wordt in hoofdzaak gekenmerkt door uitgestrekte grasvelden met enige verspreide beplanting, in de vorm van oude in bolvormen geschoren heesters, coniferen en enkele treurbomen. De graven zijn er in

reeksen gerangschikt, maar zonder tussenpaden. In deze opzet gaat de aanleg vermoedelijk terug op zijn middeleeuwse oorsprong. De in bolvormen geschoren heesters sluiten aan bij 19de-eeuwse ontwikkelingen.

Kranenburg

De eerder uit het landgoed Kranenburg bestaande begraafplaats, wordt in hoofdzaak gekenmerkt door een bosachtige parkaanleg met elementen uit de periode van het landgoed. De omvorming tot begraafplaats vond plaats rond 1930, en in 1933 werd de begraafplaats in gebruik genomen. De bekende tuin- en landschapsarchitecten L. en J. Copijn gingen uit van de bestaande structuren. Aan de bestaande paden voegden ze twee ellipsvormige padenstelsels toe, waarlangs de graven in een parkachtige structuur werden opgenomen. Langs de randen van de begraafplaats bleef de bosachtige structuur behouden, waarin vanaf 1978 ook graven werden gesitueerd (natuurbegraafplaats). De laat 20ste-eeuwse uitbreidingen omvatten het oostelijke terreingedeelte. Hier zijn onder meer de zogeheten boskamers en een hagenpark waar de gravenrijen door beukenhagen worden gescheiden. Verder is er een lielevormige vijver met waterpartij. In vergelijking met de eerdere aanleg is hier eerder uitgegaan van formele structuren.

2.7 Groen- en groenstructuren

Inleiding

In het onderzoeksgebied bevindt zich een groot aantal historische groenstructuren. De oude dekzandrug van de Agnietenberg wordt ook nu nog bepaald door een rijkbebost karakter. Waar het gebied werd gekenmerkt door een agrarisch karakter ging dit door de aanleg van het villawijkje Berkum-Brinkhoek en ook door de verdere verdichting van Berkum-Bruggenhoek voor een deel verloren. Maar toch is zowel in Brinkhoek als Bruggenhoek het landelijke karakter in meer of mindere mate nog te proeven. Aan de buitenzijde van het onderzoeksgebied bleef het open landschap met zijn verspreid liggende boerderijen bewaard.

Van de in het gebied aanwezige bomen is een aantal opgenomen op de gemeentelijke lijst van waardevolle of monumentale bomen. Wanneer deze kwalificaties zijn vermeld wordt dan ook expliciet verwezen naar deze lijst.

Bosgebied

Van een wezenlijke betekenis voor het ruimtelijke beeld van de Agnietenberg is de rijkbeboste omgeving van deze dekzandrug. De bossen concentreren zich in de strook ten oosten van het villaparkje Berkum-Brinkhoek en de Agnietenbergweg,

het gebied ten zuiden van de Haersterveerweg en op de terreinen van begraafplaats Kranenburg. De bebossing waaiert verder uit langs de oostzijde van de begraafplaats Bergklooster, langs de Bergkloosterweg.

afb. 34-37 Met de klok mee: de rijkbeboste Agnietenberg, graslanden tussen de woonbuurten van Berkum-Brinkhoek, het open landschap bij Berkum-Bruggenhoek, de rijkbeboste Haersterveerweg.

Agrarisch landschap

Van het voor de aanleg van het villawijkje Berkum-Brinkhoek en de toenemende verdichting van Berkum-Bruggenhoek aanwezige agrarische landschap bleef het landelijke karakter slechts in beperkte mate behouden. Toch is bij de aanleg van de vier woonbuurten van Berkum-Brinkhoek uitgegaan van het behoud van de tussen deze buurten gelegen graslanden en boerenerven. Het gaat om ruime percelen. Tegelijk met de beplanting langs de straten van deze buurten en in de tuinen van de hier gesitueerde woningen en villa's is het groene karakter dan ook bepalend voor de opzet van Brinkhoek. Bovendien wordt het onderzoeksgebied aan de west-, noord- en oostzijde nog steeds begrensd door oud agrarisch land met weiden, akkers en enkele verspreide boerenerven (buiten het onderzoeksgebied), waardoor de Agnietenberg ook vanuit het buitengebied gezien nog steeds wordt gekenmerkt

door een landelijke context. De agrarische gronden markeren de overgang van het buitengebied naar de rijkbeboste Agnietenberg. Berkum-Bruggenhoek ligt nog altijd als een kleine buurtschap tegen de flanken van de Agnietenberg.

Lijnstructuren

Laanbeplanting komt in het onderzoeksgebied vaak voor, deels samenvallende met de langs de wegen gelegen bossen. De belangrijkste lijnstructuren zijn te vinden langs de hoofdontsluitingswegen in het onderzoeksgebied, onder meer aan de Agnietenbergweg. Ook aan de Bergkloosterweg is laanbeplanting te vinden, deels in de vorm van zware beuken en zomereiken. Ook hier is een aantal bomen als monumentaal aangemerkt. Langs het meest zuidelijke deel van de Bergkloosterweg verwijst de laanbeplanting nog naar het oorspronkelijke verloop van dit tracé, dat in de vroege jaren 1960 is verlegd in de richting van de toen gerealiseerde doorgang onder de A28. Langs het toen nieuw aangelegde gedeelte bevindt zich eveneens laanbeplanting, inmiddels zo'n halve eeuw oud. Verder is er laanbeplanting langs de Brinkhoeweg en de Haersterveerweg, deels als waardevol en monumentaal aangemerkt. Op de begraafplaats Kranenburg maakt de laanbeplanting aan weerskanten van de oprijlaan deel uit van het vroegere landgoed Kranenburg.

Ensembles en individuele groenelementen

In het hele onderzoeksgebied bevinden zich boomgroepen, ensembles en individuele groenelementen, als uitlopers van de bospercelen en lijnstructuren, of als onderdeel van een historisch boerenerf. Tot de meest markante behoren twee hoge lindenbomen langs de rand van het historische erf van de Nemeler Hof (Haersterveerweg 7). Ze zijn aangemerkt als monumentaal. Een markant ensemble bevindt zich op het erf van boerderij De Brinkhoef aan de Agnietenbergweg 4-6.

N.b. ook de beide begraafplaatsen Bergklooster en Kranenburg zijn door hun aanleg en opzet van belang als onderdeel van de groene component van het onderzoeksgebied. Hier wordt volstaan met de verwijzing naar hun ensemblewaarde. Zie paragraaf 2.3.

afb. 38-39 Bovenaan de Agnietenbergweg. Onderaan de twee linden van de Nemelerhof.

3.HISTORISCH RUIMTELIJKE ONTWIKKELING

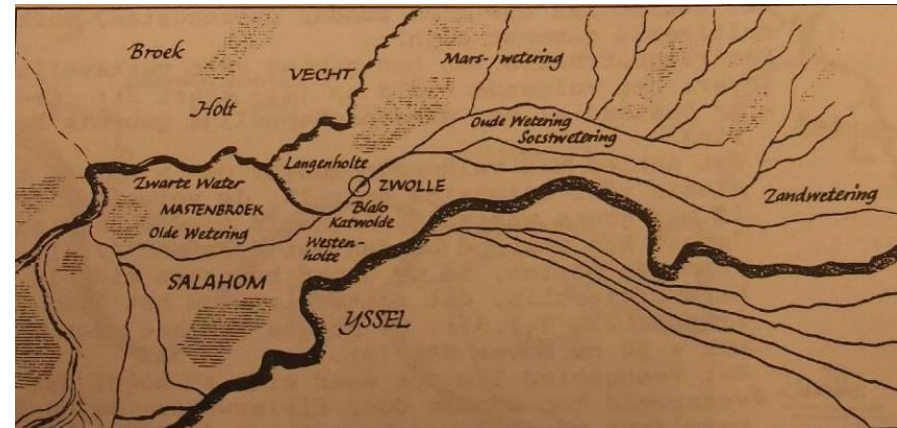
3.1 Ontwikkelingen tot aan de 20ste eeuw

Dekzandruggen en lage natte gronden

Het onderzoeksgebied maakt deel uit van een complex gebied van dekzandruggen en lage natte gronden in het stroomgebied van de IJssel, het Zwarte Water en de Vecht, waarbij vooral de hogere dekzandruggen al vroeg door de mens in gebruik werden genomen. Ten zuiden van het Zwarte Water en de Aa bevindt zich een oude dekzandrug, die in noordwest-zuidoostrichting loopt en waarop de binnenstad van Zwolle, het gebied rond de Hoogstraat en ook delen van de wijk Assendorp zijn gelegen. Ten noorden hiervan bevindt zich een tweede dekzandrug, waarop uiteindelijk Dieze, de Diezerenk en de Oosterenk tot ontwikkeling kwamen. Ook de Agnietenberg ontwikkelde zich op een dekzandrug.

Al in de jonge steentijd werd de “Zwolve” zandrug bewoond. De huidige nederzetting is waarschijnlijk rond 800 gevormd. Vanaf deze tijd werd het gebied stukje bij beetje ontgonnen om het te kunnen gebruiken voor akkerbouw. De lager gelegen gronden, zoals het Weezenland, werden in gebruik genomen als weidegebied en hooiland, maar hiertoe moest wel de afwatering worden verbeterd door het graven van sloten. Ook op de zuidelijker gelegen zandruggen ontstonden agrarische nederzettingen, zoals Ittersum, Schelle en Oldeneel. Vermoedelijk gebeurde dit al voor 500 na C. Op de noordelijker gelegen dekzandrug ontwikkelde zich vermoedelijk al in 10de eeuw of eerder bewoning. Hier ontstond een groot enkegebied, met de Diezerenk en de oostelijk hier op aansluitende Oosterenk. De Diezerenk was het kerngebied van de zelfstandige boermarkte Dieze. Ook de andere agrarische gemeenschappen in het gebied waren in markeverband georganiseerd. Buiten de enken, die intensief voor bewoning en landbouw werden gebruikt, lagen uitgestrekte deels onontgonnen gebieden, die uiteindelijk als weide- en hooilanden in gebruik werden genomen.

Het ommeland van Zwolle werd, voor en na de stadsvorming, gaandeweg steeds verder ontgonnen voor agrarisch gebruik. De hoger gelegen gronden op de diverse dekzandruggen werden voornamelijk voor akkerbouw gebruikt, terwijl de lager gelegen delen – onder meer richting de Vecht – dienst deden als weidegebied en hooiland. Hiertoe moest echter wel de afwatering worden verbeterd door het graven van sloten, die water afvoerden naar de diverse natuurlijke waterlopen.

afb. 40 De IJsselvechtdelta rond 800 na Chr. (Illustratie uit Muffels, Cultuurhistorisch-landschappelijk onderzoek Stadshagen).

afb. 41 De rijkbeboste Agnietenberg als onderdeel van de hogere dekzandruggen van Zwolle.

afb. 43 en 44 De Algemene begraafplaats Bergklooster vindt zijn oorsprong in het laatmiddeleeuwse kerkhof van het klooster op de Agnietenberg.

Zwollerkerspel

Tot augustus 1967 maakte het plangebied deel uit van de gemeente Zwollerkerspel. Als gemeente was deze in 1811 ontstaan uit het gelijknamige schoutambt. In het plangebied vormde de Westerveldse Aa de grens tussen Zwolle en het Zwollerkerspel. Behalve Bergklooster, de Agnietenberg en Brinkhoek behoorden ook kernen als Berkum, Ittersum, Westenholte, Windesheim en Wijthmen tot het Zwollerkerspel. Van deze kernen bestond de direct ten zuiden van Brinkhoek gelegen buurtschap Berkum eeuwenlang uit verspreide bebouwing langs meerdere essen.

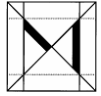
Het Sint Agnieten- of Bergklooster

Tot de belangrijkste cultuurhistorische plekken rondom Zwolle behoren de in het plangebied gelegen terreinen van het verdwenen Sint Agnieten- of Bergklooster. Tegenwoordig bestaan ze uit het bos de Agnietenberg en de Algemene begraafplaats Bergklooster.

In 1387 werd vanuit de Moderne Devotie in Windesheim een nieuw klooster gesticht, dat op zijn beurt weer een vervolg was op het in 1384 in de Zwolse binnenstad aan de tegenwoordige Praubstraat opgerichte eerste Zwolse fraterhuis. Omdat de fraters echter een meer afgezonderde plaats zochten, kwamen zij twee jaar later terecht op de ten noorden van de stad gelegen Nemelerberg, de tegenwoordige Agnietenberg. Onder leiding van Geert Grote stichtten zij hier op een stuk grond van ene Egbert Mulert een aan St.- Agnes toegewijd klooster. In 1395 kwam er een kapel, op grond van de erven van de marke Berkum.

Omdat de Zwolse magistraat bezwaar maakte tegen het voornemen van de kloosterlingen om op de Agnietenberg een reguliere gemeenschap te vormen (niet slechts lekenbroeders maar ook geestelijken), weken de kloosterlingen uit richting Dalfsen. Toch bleek het al in 1399 mogelijk te zijn om op de Agnietenberg een regulier klooster te stichten, waardoor men al vrij snel op de oude locatie terugkeerde. Op de 21^e oktober van dat jaar werd de kloosterkerk ingewijd en in hetzelfde jaar is de bijbehorende begraafplaats gewijd. Johannes van Kempen werd de eerste prior van het klooster.

Hij bouwde het klooster uit en zorgde ook voor een nieuwe en grotere kerk. Rond 1470 was de Agnietenberg een bloeiend religieus centrum en inmiddels ook bekend van zijn bekendste kloosterling, Thomas van Kempen (1379/80-1471; beter bekend als Thomas a Kempis), die een jongere broer was van Johannes van Kempen. In 1406 trad hij hier in en een jaar later legde hij er zijn kloostergeloften af. Hij schrijft er zijn

beroemde 'Navolging van Christus'.

Rond 1500 was het klooster op de Agnietenberg over zijn hoogtepunt heen. Na de Reformatie bleef het nog enige tijd behouden, maar in 1572 werd het complex voor een groot deel gesloopt. De nog aanwezige kloosterlingen vertrokken naar Leuven. Uiteindelijk zijn de resterende bouwdelen in 1581 op last van het Zwolse stadsbestuur gesloopt.

Het kloosterterrein na de Reformatie

Van het klooster is met uitzondering van een spitsboog niets behouden gebleven (de boog maakt tegenwoordig deel uit van een grafmonument). Zelfs bestaat er onzekerheid over de precieze locatie van het klooster. Wel geldt met zekerheid dat de tegenwoordige Algemene begraafplaats Bergklooster deel uitmaakt van de vroegere kloosterterreinen. Mogelijk is het oudste gedeelte de plek waar de kloosterkerk heeft gestaan.

Met name W.A. Elberts heeft in zijn *Historische wandelingen in en om Zwolle* (1890) nogal wat pogingen gedaan om de precieze locatie van de kloostergebouwen te traceren. Zo wijst hij onder meer op een stuk grond dat werd begrensd door het landgoed Kranenburg en de bezittingen van de weduwe J.H. van Rooijen. Verder spreekt hij van 'Het Klooster', een strook grond die deel uitmaakt van de huidige begraafplaats. In de loop van de 19de eeuw is langs de omtrekken van deze strook nogal wat puin aangetroffen, dat zou verwijzen naar de oude ringmuur van het klooster. Ook bij uitbreidingen van de begraafplaats rond 1850 is er puin verwijderd. Het werd gebruikt voor verharding van de weg naar Hasselt en ophoging van de dijk richting het Haersterveer (Haersterveerweg).

Toen in 1883 de op de zuidoostelijke hoek van de begraafplaats gelegen oude school en de bijbehorende schoolmeesters- en doodgraverswoning werd afgebroken, kwamen er grote stukken van oude fundamenteën bloot te liggen. Zelfs kwamen kort voor 1940 bij een vergroting van de begraafplaats hele 'gangen' bloot te liggen. De van religieuze voorstellingen voorziene stenen die men aantrof, kwamen in het toenmalige Provinciaal Overijssels Museum terecht. Met de rest van het puin werden de kerkhofpaden verhard.

Verder moet hier nog worden gewezen op de Bomhof en de Molenbelt. Eerstgenoemd terrein betreft een stuk bouwland dat Elberts aantrof tussen Kranenburg en het Bergklooster. Hier zou de boomgaard van het klooster zijn geweest. Eén van de hoogtes op het terrein van Kranenburg draagt de naam Molenbelt en zou verwijzen naar de korenmolen van het klooster.

Tenslotte, ongeveer evenwijdig aan de toegangslaan van het vroegere landgoed

Kranenburg (de naar de Prinsenpoort leidende Prinsenlaan) en de iets meer naar het oosten liggende (buiten het plangebied vallende) Berkumerbrug over de Overijsselse Vecht, zou de weg van het klooster naar de Berkumerbrug hebben gelegen. In 1449 hadden de kloosterlingen al een brug over de Vecht gebouwd. In 1451 werd door de stad Zwolle en het klooster een nieuwe brug aangelegd. De bedoelde toegangslaan wordt in de volksmond ook wel de 'Kloosterallee' genoemd.

afb. 45 en 46 Vroegere beheerderswoning van de begraafplaats Bergklooster (1883). Op de onderste foto het uit 1888 daterende toegangshek van de begraafplaats.

Begraafplaats Bergklooster

Het terrein van de huidige Algemene begraafplaats Bergklooster vormt het meest noordelijke deel van de in het plangebied gelegen begraafplaatsen. Bergklooster ligt ingeklemd tussen de Haersterveerweg (w.), de Agnietenbergweg (n.) en de Bergkloosterweg (o.). In het zuiden sluit deze begraafplaats aan op de begraafplaats Kranenburg.

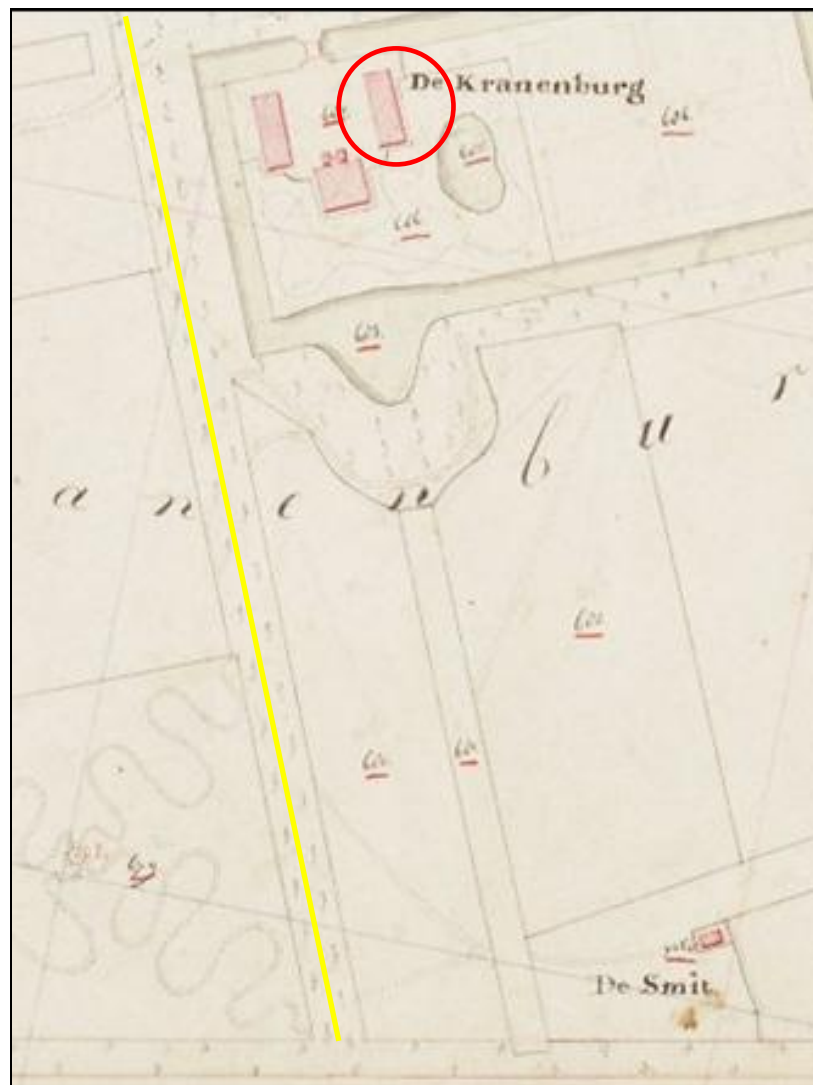
Bergklooster wordt ook wel 'Het Klooster' genoemd, in eigendom van en beheerd door de Vereniging Begraafplaats Bergklooster. Deze vereniging gaat terug tot op zijn minst 1829. Nog steeds zijn er de oude buurtschappen Berkum, Haerst, Herfte, Wijthmen en Langenholte, Genne en Genne-Overwaters in vertegenwoordigd. In het verleden zullen zij het beheer over de vroegere kloosterbezittingen hebben overgenomen. De buurtschappen bleven in de loop van de tijd doorgaan met het begraven op de vroegere kloosterbegraafplaats, wat op zijn minst vanaf de 16de eeuw gebeurde.

De vereniging speelde een doorslaggevende rol bij de vergrotingen van de begraafplaats (onder meer in 1890), maar bijvoorbeeld ook bij de bouw van een nieuwe beheerderswoning. Zo werd hierboven al vermeld dat in 1882-1883 de oude school met bijbehorende woning alsmede een oude beheerderswoning op de zuidoostelijke hoek van de begraafplaats zijn gesloopt. Tegelijk is een nieuwe beheerderswoning gebouwd (Bergkloosterweg 92). Uit dezelfde tijd moet het voormalige schooltje dateren dat zich aan de Bergkloosterweg 3-9 bevindt. In 1887-1888 besloot de vereniging tot het oprichten van een nieuw toegangshek. Het houten hek werd toen vervangen door een smeedijzeren exemplaar.

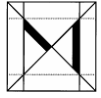
Tot de meest in het oog vallende objecten op de begraafplaats behoren de hardstenen zerk van Jan Mulert uit 1540 en het ter ere van Thomas van Kempen opgerichte monument uit 1919 (ontwerp P.J.H. Cuypers).

Havezate Kranenburg

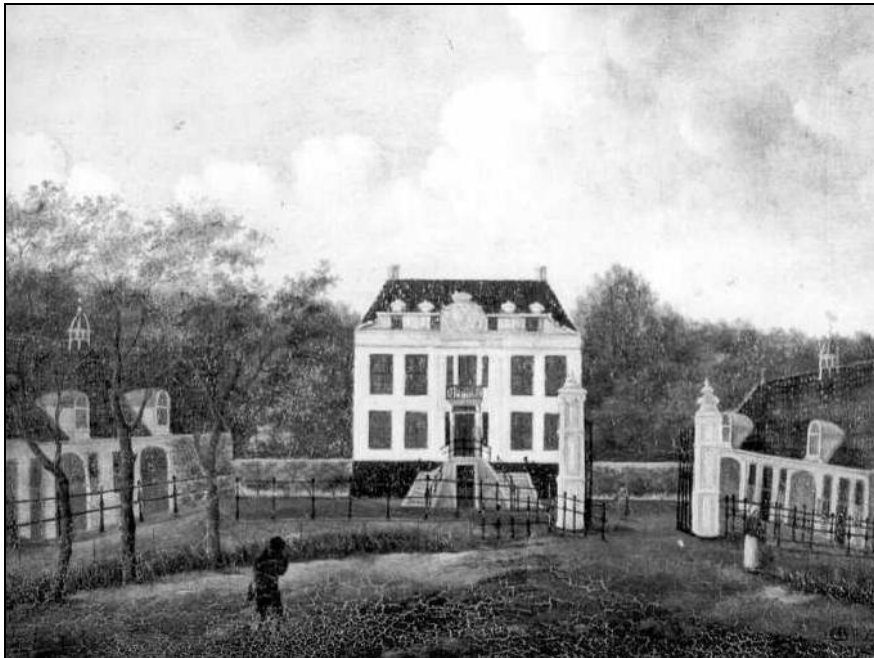
Lang voordat er de begraafplaats Kranenburg werd aangelegd, bestond hier de havezate 'Craanenburg'. Deze bestond sinds de middeleeuwen en er waren leden van de ridderschap gevestigd. In 1471 wordt de havezate voor het eerst genoemd, toen de familie Campherbeek eigenaar was. Hierna kwam het goed in handen van de familie Mulert. Na verwoesting in 1580 werd de ruïne pas in 1642 afgebroken en vervangen door een nieuw huis. Kranenburg was toen eigendom van Rutger van Haersolte. Nadat de familie Vos de Wael het landgoed in de vroege 19de eeuw in handen had gekregen, vonden er alleen nog maar jachtpartijen plaats. De havezate zelf werd in 1844 gesloopt. Alleen de al vermelde Prinsenpoort die de toegang tot

afb. 47 Uitsnede uit de kaart van 1832 (watwaswaar). Zichtbaar is de in 1844 gesloopte havezate De Kranenburg. Het omcirkelde bouwhuis en de omgrachting zijn bewaard gebleven. De gele lijn markeert de eveneens nog bestaande toegangslaan in de richting van de toenmalige hessenweg (Kranenburgweg).

het terrein vormde, één van de twee bouwhuizen, en de oude landgoedaanleg met de bijbehorende grachten, bleven over. De poort vormt nu de toegang tot de begraafplaats, maar is door de aanleg van de A28 iets verder naar het noorden komen te staan. Het bouwhuis staat vlakbij het crematorium. Dit gebouw is lang door de gemeentelijke kwekerij gebruikt en tegenwoordig eveneens bij de begraafplaats in gebruik.

afb. 48 De 17de-eeuwse havezate Kranenburg, gezien vanuit het noorden. Van de flankerende bouwhuizen maakt er het linker (oostelijke) exemplaar tegenwoordig deel uit van de begraafplaats Kranenburg.

afb. 49 en 50 Bewaard gebleven toegangspoort (rijksmonument) en omgrachting van de vroegere havezate. De poort lag oorspronkelijk direct aan de Kranenburgweg, maar is in verband met de A28 meer naar het noorden komen te liggen.

Begraafplaats Kranenburg

In 1926 werd de gemeente Zwolle eigenaar van het landgoed. Reden voor de aankoop was het ruimtegebrek bij de Algemene begraafplaats aan de Meppelerstraatweg, een begraafplaats die was aangelegd in 1824. Omdat het niet mogelijk was om deze uit te breiden, werd naar een andere locatie gezocht. Met de aankoop van Kranenburg bestond de mogelijkheid om niet alleen een begraafplaats aan te leggen, maar ook om er een stadspark realiseren. Dit zou dan een pendant worden van het Engelse Werk aan de zuidwestzijde van de stad.

In 1928 schreef de gemeente een prijsvraag uit voor de aanleg van het gravenpark. Winnaar werden de bekende tuin- en landschapsarchitecten L. en J. Copijn. Zij gingen uit van de bestaande structuren van het landgoed. Aan de bestaande paden voegden ze twee ellipsvormige padenstelsels toe, waarlangs de graven in een parkachtige structuur werden opgenomen. Grote grafvelden met schier eindeloze reeksen dienden te worden vermeden.

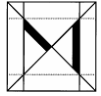
Door de combinatie van een bos met een parkaanleg en een grote vijver is de aanleg verwant aan de Engelse landschapstijl. In de as van de entree kwam de aula te staan, een van een rieten kap voorzien gebouw dat is ontworpen door stadsarchitect W.B.M. Beumer. Pal daarachter kwam de grote vijver. Alhoewel in het ontwerp ook een crematorium met columbarium was opgenomen, is dit onderdeel pas ruim na de oorlog gerealiseerd. In 1933 werd de begraafplaats in gebruik genomen.

Net als Bergklooster is ook Kranenburg een aantal keren uitgebreid. Zo werd in 1978 het bosgedeelte in gebruik genomen. De graven zijn hier gesitueerd in zogeheten boskamers. Verder vond in 1991-1992 een vergroting plaats naar een ontwerp van de firma Copijn, die het hagenpark aanlegde. De gravenrijen worden hier door beukenhagen gescheiden. Dit terreingedeelte op het meest oostelijke deel van het terrein onderscheidt zich bovendien door een lelievormige vijver met waterpartij. In tegenstelling tot de eerdere uitbreiding sluit dit gedeelte veel meer aan bij de vooroorlogse aanleg.

In 1984 is een crematorium op Kranenburg gebouwd. Het gaat hier evenwel niet om een gemeentelijk initiatief, maar een project van de Koninklijke Vereniging voor Facultatieve Crematie en Monuta. Dit gebouw is in 1991 ingrijpend verbouwd en gemoderniseerd. Verder is de begraafplaats in de vroege 21^e eeuw uitgebreid op de terreinen van de vroegere stadskwekerij in de oksel van de A28 en de Bergkloosterweg. De kwekerij verhuisde in 2007 naar de Herfterlaan.

afb. 51 en 52 Boven het bouwhuis (rijksmonument) van de vroegere havezate Kranenburg. Beneden de uit 1933 daterende aula van de gelijknamige begraafplaats.

Berkum-Brinkhoek

Het voormalige buurtschapje Berkum-Brinkhoek dat het noordoostelijke deel van het onderzoeksgebied vormt – waar later een villawijkje is ontwikkeld – bestond lange tijd nog uit een landelijk gebied met slechts enige sporadische bebouwing. Dit is goed te zien op de topografische kaart van 1865. Het gebied ten westen van de begraafplaats Bergklooster wordt hier de Brinkhoek genoemd.

Waar zich nu de sportterreinen van de voetbalvereniging H.T.C. bevinden, was een schietbaan, direct ten westen van de Haersterveerweg. Aan het begin van de Haersterveerweg is hier een herdenkingsmonument geplaatst (bij de aansluiting op het Meanderpad) voor zeven op 13 oktober 1944 gefusilleerde personen. Het monument is ontworpen door de bekende Zwolse architecten H. Mastenbroek en J.H. de Herder. Steenhouwerij G. Beernink & Zn. maakte het object.

Meer naar het noorden, op het huidige adres Haersterveerweg 7, bleef het boerderijcomplex bewaard dat bekend staat als het Hof te Nemelen, ook wel 't Hof, of de Horstman Hoeve. De boerderij is beschermd als een gemeentelijk monument (ZLG00322). In zijn huidige verschijningsvorm dateert dit bouwwerk uit de 19de eeuw, maar het gaat om een verbouwing van een oudere boerderij. Het bouwwerk is uitgevoerd als een hallehuisboerderij met een middenlangsdeel en oude ankerbalkgebinten. Er is een bijbehorende schuur.

Van de andere in dit deel van het onderzoeksgebied gesitueerde boerderijen moet nog de Brinkhoef worden genoemd. Ook hier gaat het om een nog bestaand complex, gelegen langs de noordflank van de Agnietenberg (Agnietenbergweg 4-6).

afb. 53 Herdenkingsmonument aan de Haersterveerweg.

afb. 54 en 55 Het Hof te Nemelen in 1943 (RCE) en in 2013.

Berkum-Bruggenhoek

De tweede buurtschap in het onderzoeksgebied – Bruggenhoek – is bijvoorbeeld te zien op de kadastrale kaart van 1832. In de zuidoostelijke hoek, waar de Bergkloosterweg aantakt op de Kranenburgweg, bevond zich in die periode reeds enige verspreide bebouwing. In 1907 zou er een School met den Bijbel worden gevestigd (Bergkloosterweg 44-46) en bovendien kwam er een 'Lokaal voor Christelijke Belangen' (1928). Vooral vanaf het interbellum zou Bruggenhoek uitgroeien tot een klein 'dorp in het dorp', met een cluster van boerderijtjes en woonhuizen aan enige aftakkingen van de Bergkloosterweg. Langs deze weg concentreerde zich enige lintbebouwing.

afb. 56 Berkum-Bruggenhoek op de kaart van 1832 (watwaswaar), met enige verspreide bebouwing. Langs de gele lijn de tegenwoordige Kranenburgweg. Bij de pijl de Bergkloosterweg. Rechts boerderij De Hilberdink (Bergkloosterweg 12, 14, 16).

3.2 Veranderingen in de 20ste eeuw

Aanleg van de A28

Tot diep in de 20ste eeuw zou het onderzoeksgebied zijn landelijke karakter behouden; zoals gezegd wordt de Agnietenberg zelfs nu nog gekenmerkt door een landelijk karakter. Dat neemt niet weg dat direct langs de zuidzijde de drukke A28 is te vinden.

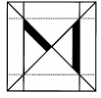
In de jaren dertig werd in en rond Zwolle druk gewerkt aan een nieuwe infrastructuur, mede in het kader van het Rijkswegenplan. Er werd een begin gemaakt met de aanleg van een stadsring, waarvoor het sterk toenemende doorgaande verkeer niet lager door de bebouwde kom van Zwolle hoefde. Dit betekende een flinke ontlasting voor het verkeer in de woonwijken en het drukke singelgebied. Vlakbij de Agnietenberg kwam de Ceintuurbaan te liggen, deel uitmakende van de Ring Oost.

Midden jaren dertig werden de plannen concreet voor de aanleg van de nieuwe Rijksweg A28, die ook onderdeel van de ring zou gaan vormen. De weg kwam kort voor de Tweede Wereldoorlog grotendeels af, en kwam langs de zuidzijde van het onderzoeksgebied ter hoogte van de Kranenburgweg ofwel de oude hessenroute te liggen. Na de oorlog werd de A28 gepromoveerd tot snelweg. Rond 1965 is een talud gerealiseerd waardoor de weg hoger kwam te liggen. De Agnietenberg en de begraafplaats Kranenburg werden toegankelijk gemaakt via doorgangen in dit talud. Ook is de oude toegangspoort van Kranenburg meer naar het noorden verlegd, op korte afstand achter het talud.

Enige verstedelijking langs de Agnietenberg

Toen in 1967 de gemeente Zwollerkerspel binnen de Zwolse gemeentegrenzen werd opgenomen, breidde Zwolle zich zowel in zuidelijke als in noordelijke richting uit. In het noorden werden al vanaf de late jaren 1950 de uitbreidingswijken Holtenbroek en de Aa-landen ontwikkeld. De stadsuitbreidingen vonden plaats op basis van de in de vijftiger jaren vastgestelde plannen van stedenbouwkundige prof. S.J. van Embden. Zijn ontwerpen waren gericht op grootschalige uitbreidingen in noord- en noordwestelijke richting. Vooralsnog was er minder eenduidigheid over nieuwe invullingen ten oosten van de Ceintuurbaan, ofwel het gebied van Berkum en de Agnietenberg. Bij de planvorming zal de gemeentegrens met het Zwollerkerspel, die de loop van de Westerveldse Aa volgde, waarschijnlijk nog een barrière hebben gevormd.

Hoe het ook zij, de Agnietenberg zou zijn landelijke en groene karakter in

belangrijke mate weten te behouden. Tijdens het interbellum trad er langs de Agnietenberg enige verdichting op, toen hier langs de Bergkloosterweg en de Haersterveerweg enkele middenstandsvillaatjes werden gebouwd. Hier kwam bijvoorbeeld de als een gemeentelijk monument beschermde villa aan de Haersterveerweg 27 te staan. Dit in 1934 vlakbij de Agnietenplas gebouwde pand bevindt zich in de bosrijke omgeving van de Agnietenberg. De rond 1970 door zandwinning ontstane Agnietenplas ontwikkelde zich tot een belangrijk recreatiegebied en in 1960 kwam er op de Agnietenberg zelfs een camping. Kort na de oorlog werden aan de Bergkloosterweg door bemiddeling van de vlakbij aan de Ceintuurbaan gevestigde Philipsfabriek vier houten noodwoningen gebouwd. Verder verdichte zich aan het doorgaande tracé van de Bergkloosterweg maar ook ten oosten daarvan de bebouwing van Berkum-Bruggenhoek, overigens zonder dat het dorpse karakter hier verloren ging.

Villawijk Berkum-Brinkhoek

De enige 'grootschalige' uitbreidingsgolf op de Agnietenberg vond plaats in het agrarische gebied tussen de Brinkhoekweg en de Agnietenbergweg. Hier werd grofweg vanaf 1965 tot 1990 een uit vier woonbuurten bestaand villawijkje ontwikkeld, te beginnen in het meest noordelijke deel van dit gebied waar nog in de periode van het Zwollerkerspel het eerste buurtje is aangelegd. Vanaf 1967 is het verstedelijkingsproces hier door de gemeente Zwolle voortgezet, vermoedelijk voortbordurende op de reeds door het Zwollerkerspel ontwikkelde plannen. Er kwamen bungalows, villa's en middenstandswoningen aan straten met een speelse en autoluwe opzet. Geheel overeenkomstig de stedenbouwkundige ontwikkelingen in de jaren 1970 en 1980 werd uitgegaan van woonerven wat in de drie jongste buurten van Brinkhoek nog steeds goed is te zien. Een belangrijke rol werd toebedeeld aan de groencomponent, waarbij het weidelandschap zoveel mogelijk werd gespaard. Karakteristiek zijn dan ook nog steeds de uitgestrekte graslanden die de vier buurten van elkaar scheiden en waardoor de verstedelijking er op gepaste afstand blijft van de centraal gelegen monumentale Nemelerhof.

Overige ontwikkelingen

In gelijke tred met de ontwikkeling van Berkum-Brinkhoek zijn in de zuidwestelijke hoek van het onderzoeksgebied de hier gelegen sportterreinen ontwikkeld (de Pelikaan). Hier bevond zich eerder aan de westzijde van de Haersterveerweg een schietbaan. De sportterreinen grenzen er aan de bossen ten westen van de begraafplaats Kranenburg (Schrevenbos). Tenslotte, een markant onderdeel op de Agnietenberg was het oude Theehuis.

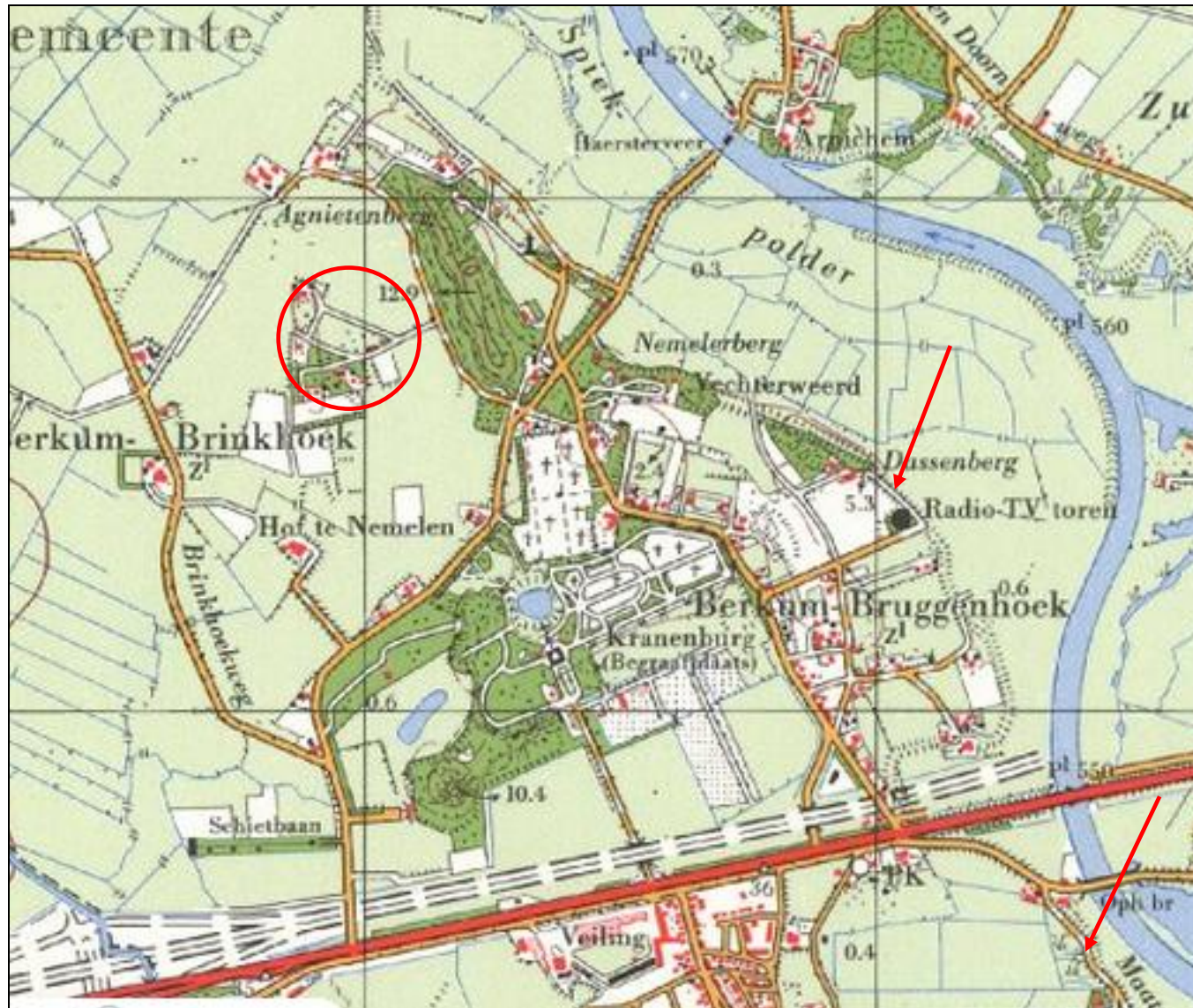
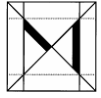
Deze uitspanning ging in oorsprong op zijn minst terug tot de vroege 18de eeuw, toen er sprake was van een boerenherberg. In 1991 ging de toenmalige horecagelegenheid evenwel in vlammen op. Een jaar later vond de herbouw plaats, waarbij is uitgegaan van de reconstructie van het verbrande bouwwerk.

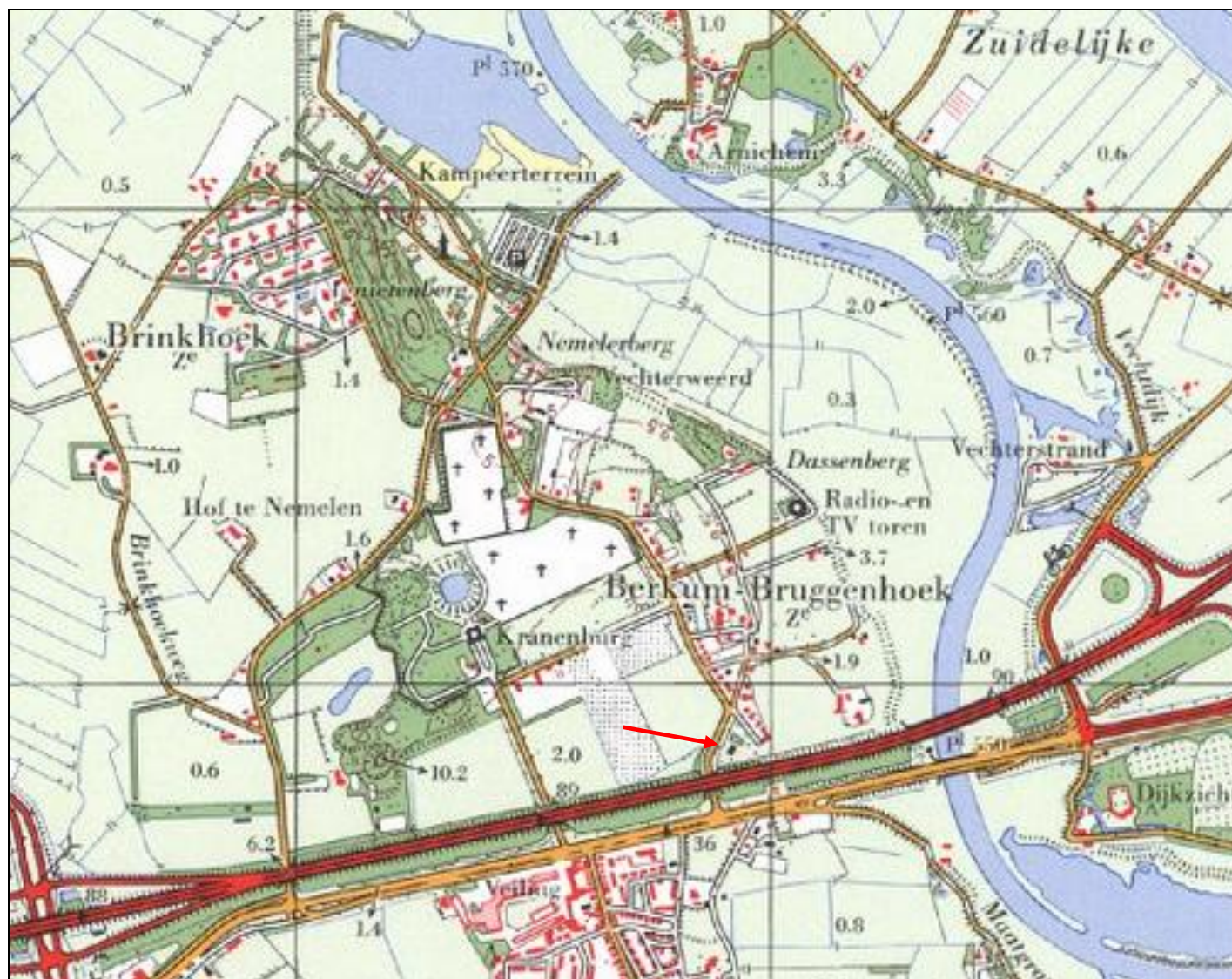
afb. 57 en 58 Bovenaan is de naoorlogse bebouwing te zien die deel uitmaakt van de lintbebouwing langs de oostzijde van de Bergkloosterweg, die hier de rand markeert van Berkum-Bruggenhoek. Op de onderste foto het na een brand in 1991 geheel herbouwde Theehuis op de Agnietenberg.

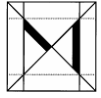
afb. 59 Topografische kaart 1890 (watwaswaar). Goed is te zien dat het hier gaat om een oude agrarische nederzetting op de dekzandrug, op de overgang naar de lager gelegen weidegronden langs de Overijsselse Vecht. De akkers en boerenerven bevinden zich op de kranselings rondom de dekzandrug gesitueerde hoger liggende gronden (eveneens in wit aangeduid), onder meer de Nemelerhof (Haersterveerweg 7), de Brinkhoek (Agnietenbergweg 4-6) en het Hilberdink (Bergkloosterweg 12-14). Rechtsomder strekt het buurtschapje Bruggenhoek zich uit langs de flanken van de dekzandrug. Onderlangs leidt de hessenweg (Kranenburgweg) naar de tolplaats bij de toenmalige Berkumerbrug bij Berkum (buiten het onderzoeksgebied).

afb. 60 Topografische kaart 1964 (watwaswaar). In het noordelijke deel van Berkum-Brinkhoek is door de gemeente Zwollerkerspel een begin gemaakt met de ontwikkeling van een nieuwe woonbuurt (Nemelerbergweg). Er zijn hier dan nog steeds enkele oude erven. Rechtsonder is het tracé van de Kranenburgweg in noordelijke richting verlegd en doorgetrokken over de nieuwe Berkumerbrug. Parallel aan de Kranenburgweg is de verbreding van de A28 in ontwikkeling. Bij de twee pijlen is de oude Vechtdijk te zien (is deels de Maatgravendijk).

afb. 61 Topografische kaart 1975 (watwaswaar). De drie resterende buurten van het villaparkje Brinkhoek moeten nog worden ontwikkeld. Bij de pijl is te zien dat het meest zuidelijke deel van de Bergkloosterweg inmiddels in westelijke richting is verlegd. Bovenaan de rond 1970 door zandwinning ontstane Agnietenplas, met vlakbij het campeerterrain dat in 1960 op de Agnietenberg is aangelegd.

afb. 62 Topografische kaart 1988 (watwaswaar). In de wijk Brinkhoek is begonnen met de ontwikkeling van het vierde woonbuurtje. Linksonder zijn de sportterreinen te zien die hier dan inmiddels zijn aangelegd.

afb. 63 Topografische kaart 1995 (watwaswaar). Let op de bewaard gebleven groene ruimtes tussen de vier woonbuurten van Brinkhoek. Langs de zuidrand van de begraafplaats Kranenburg bevond zich de gemeentelijke kwekerij.

4 QUICKSCAN CULTUURHISTORISCHE KWALITEIT

4.1 Cultuurhistorische waarden: algemene omschrijving

Rijke historie

Het onderzoeksgebied ligt langs de noordflank van de bebouwde kom van Zwolle. Terwijl de Agnietenberg vanuit de stad gezien door het talud van de A28 aan het zicht wordt onttrokken, wordt het huidige beeld voorbij dit talud nog steeds bepaald door een rijkbebost karakter. Niet alleen de groene flanken van de Agnietenberg (Nemelerberg) zetten de toon, maar ook de begraafplaatsen Bergklooster en Kranenburg met hun hoge geboomte. Eerstgenoemde begraafplaats dateert in oorsprong uit de late middeleeuwen, toen op de Agnietenberg een klooster van de Moderne Devotie werd gesticht.

Nog voor de samenvoeging van het Zwollerkerspel met de gemeente Zwolle in 1967 is op de Agnietenberg een bescheiden begin gemaakt met de ontwikkeling van het villawijkje Berkum-Brinkhoek. Door de aanleg ging het agrarische karakter in dit deel van het onderzoeksgebied deels verloren, maar in de opzet van deze wijk is uitgegaan van het behoud van grote groenpercelen. Nog steeds worden de vier woonbuurtjes er door uitgestrekte graslanden van elkaar gescheiden, waardoor het vroegere agrarische karakter hier ook nu nog enigszins kan worden ervaren.

Ook in het zuidoostelijke deel van het onderzoeksgebied – Berkum-Bruggenhoek – trad verdichting op, maar hier gaat het om een groeiproces dat zich gedurende de 20ste eeuw in fasen voltrok. Dit deel van het gebied wordt gekenmerkt door een landelijk karakter, met geclusterde boerderijtjes, burgerhuizen en overige objecten.

De Agnietenberg is dan ook slechts in beperkte mate opgenomen in het Zwolse verstedelijkingsproces, waardoor het historische karakter er goed behouden is gebleven. De historische gelaagdheid is goed herkenbaar en van belang vanwege de complexe ontwikkelingsgeschiedenis die nauw verbonden is met die van de stad Zwolle en het omringende platteland. Er zijn diverse relictten die een helder beeld geven van de rijke geschiedenis van het gebied, waaronder de twee genoemde begraafplaatsen, maar bijvoorbeeld ook de uit de prestedelijke periode daterende infrastructurele elementen. Zowel intern als naar buiten vormen de oude wegen nog steeds belangrijke verbindingen.

Aan de west-, noord- en oostzijde van het onderzoeksgebied bleef het open agrarische landschap behouden, deels gelegen in de bocht van de Overijsselse Vecht.

4.2 Historische ruimtelijke structuren

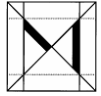
Het onderzoeksgebied heeft als totaal belangrijke historische betekenis vanwege de oude en complexe ontwikkelingsgeschiedenis, waarvan ook de prestedelijke periode door een groot aantal structuren en artefacten goed herkenbaar is gebleven. Zelfs zijn er de sporen terug te vinden uit de late middeleeuwen (verdwenen klooster op de Agnietenberg). Bij de waardenbepaling van de historische structuren betreft het die aanwezige c.q. zichtbare en nog goed herkenbare structuren, die kenmerkend zijn voor de perioden waarin ze zijn ontstaan, dan wel voor een specifieke ontwikkeling binnen de wijk (functie).

De belangrijkste historische ruimtelijke structuren zijn:

Uit de periode voor 1900

- Het tracé van de langs de flanken van de Agnietenberg gelegen Agnietenbergweg, oorspronkelijk niet meer dan een pad ter verbinding van een aantal aanpalende boerderijen;
- De Bergkloosterweg. Tezamen met de Haersterveerweg vormt deze weg de belangrijkste prestedelijke verbinding op de Agnietenberg, in het verleden niet meer dan een onverharde landweg;
- Het tracé van de Brinkhoekweg, net als de Agnietenbergweg oorspronkelijk slechts een zandpad waarlangs zich enkele verspreide boerderijen bevonden;
- Het tracé van de Haersterveerweg, tezamen met de Bergkloosterweg de belangrijkste prestedelijke verbinding in het onderzoeksgebied;
- De oude Vechtdijk die zich langs de oostzijde van het buurtschapje Berkum-Bruggenhoek bevindt;

Van groot belang voor de ruimtelijke context van het gebied is dat nog steeds kan worden gezien hoe de agrarische nederzetting zich hier heeft ontwikkeld op de dekzandrug, waarbij de akkers en (deels nog aanwezige) boerenerven op de hoger gelegen gronden kwamen te liggen. De weidegronden en graslanden markeren de overgang naar de lager gelegen gebiedsdelen, onder meer richting de Overijsselse Vecht. De bewaard gebleven boerderijen (waaronder De Brinkhoef aan de Agnietenbergweg 4-6, de Nemelerhof aan de Haersterveerweg 7, en het Hilberdink aan de Bergkloosterweg 12-14) accentueren nog steeds het agrarische karakter van het onderzoeksgebied.

Van belang is verder de uit enkele aftakkingen van de Bergkloosterweg bestaande infrastructuur in de meest zuidoostelijke hoek van het gebied (Berkum-Bruggenhoek), die karakteristiek is voor de in dit deel van de wijk gelegen oude buurtschap.

Ook van belang zijn de bewaard gebleven lanen, grachten en overige restanten van de vroegere havezate Kranenburg, waaronder de nu als oprijlaan van de gelijknamige begraafplaats dienende toegangslaan en één van de twee bouwhuizen.

De **historische gelaagdheid** uit zich onder meer in de aanwezigheid van interessante ruimtelijke structuren en ensembles met cultuurhistorische waarde. Tezamen vertellen deze ensembles het verhaal van het onderzoeksgebied. Op de Agnietenberg gaat het om de volgende waardevolle ensembles:

- **Berkum-Bruggenhoek/Bergkloosterweg**

In de zuidoosthoek van het onderzoeksgebied – ten oosten van het zuidelijke deel van de Bergkloosterweg – concentreerde zich reeds in de prestedelijke periode enige agrarische bebouwing. Mede doordat er in de vroege 20ste eeuw een schooltje kwam te staan en er ook een evangelisatielokaal is gebouwd, ontwikkelde zich hier een buurtje met een dorps karakter. De bebouwing dateert er in hoofdzaak uit de 20ste eeuw, toen er behalve de boerderijtjes ook steeds meer burgerhuizen kwamen te staan. Diverse objecten ondergingen deels ingrijpende verbouwingen. Toch vormt Berkum-Bruggenhoek nog steeds een karakteristiek buurtschapje dat een helder beeld geeft van de historische ontwikkelingen.

De bebouwing langs de noordelijke helft van de Bergkloosterweg wordt gekenmerkt door een lint met enige vrijstaande woningen uit diverse periodes. Ten noordoosten van de begraafplaatsen Bergklooster en Kranenburg omvat dit ensemble onder meer een dorpsschooltje uit circa 1885, maar ook enkele villa's uit het interbellum en vier houten noodwoningen van kort na de oorlog. Op nr. 92 staat de historische beheerderswoning van de begraafplaats Bergklooster. De ensemblewaarde van deze lintbebouwing wordt versterkt in combinatie met de hoge laanbeplanting langs de Bergkloosterweg en het bosrijke karakter van deze omgeving.

- **begraafplaatsen**

De op elkaar aansluitende begraafplaatsen Bergklooster (GM) en Kranenburg vormen een belangrijk historisch ensemble van structuren,

aanleg, groen, gebouwde artefacten en historische grafmonumenten.

De zoals gezegd als een GM beschermde begraafplaats Bergklooster bestaat uit grasvelden en ligt ingebed tussen bosachtige randen. De toegang tot het terrein wordt gemarkeerd door twee poortgebouwtjes en enkele smeedijzeren hekwerken. Er is een groot aantal (historische) graven, waaronder de grafzerk van Jan Mulert (GM). Bovendien staat hier het gedenkteken voor Thomas a Kempis (GM). Een groot aantal bomen op het terrein is als waardevol en monumentaal aangemerkt.

Kranenburg omvat het vroegere gelijknamige landgoed, waarvan de landschappelijke parkaanleg en de bebossing zijn opgenomen in de structuur van de begraafplaats. Van belang is hier onder meer de landschappelijke aanleg, met een vijverpartij en bosschages. Een groot aantal bomen is als waardevol en monumentaal aangemerkt. Rondom de locatie van de verdwenen havezate bleven de historische grachten en één van de twee bouwhuizen behouden. Verder zijn ook de diverse objecten die rond 1930 bij de omvorming tot begraafplaats zijn gebouwd, van belang (aula c.a., toegangshekken, beheerderswoning).

Gebiedsdelen met beperkte of zonder cultuurhistorische waarde

- Omgeving knooppunt Ceintuurbaan (ring) / A28 (buiten het plangebied);
- Talud A28 (buiten het plangebied);

4.3 Historische bouwkunde

Een aantal objecten in het onderzoeksgebied heeft cultuurhistorische waarde. Dat wil zeggen dat er sprake is van objecten en ensembles die voldoen aan de volgende criteria:

- Objecten en complexen met architectuurhistorische waarden: d.w.z. met een relatief hoge ontwerp kwaliteit of representatief voor een bepaalde bouwstijl, stroming, bouwperiode of typologie;
- Objecten, complexen en ensembles met een bijzondere stedenbouwkundig-historische of landschappelijke waarde, d.w.z. als onderdelen van bijzondere complexmatige ontwikkelingen door bijvoorbeeld woningbouwcorporaties, particulieren e.d. of vanwege specifieke andere situationele aspecten (bijvoorbeeld markante locaties, focus- en oriëntatiepunten, landmarks);
- Gaafheid, d.w.z. objecten en ensembles die in belangrijke mate ongewijzigd zijn gebleven sinds de bouwtijd of waarbij wijzigingen zeer zorgvuldig zijn aangebracht. Objecten en ensembles die in sterke mate zijn veranderd door

het wijzigen van (winkel)puien, daken (dakkapellen, ophogingen, karakteristieke detailleringen, stukken of sausen van de gevels, etc. voldoen niet aan dit criterium;

- Objecten en complexen met een monumentenstatus (rijks- en gemeentelijke monumenten).

Het gaat om de volgende objecten (n.b. in deze lijst zijn ook de door Buro 2 in 2002 geselecteerde boerderijen opgenomen):

- Agnietenbergweg 2 (boerderijeninventarisatie 2002 Buro 2)
- Agnietenbergweg 4-6 (boerderij De Brinkhoef, boerderijeninventarisatie 2002 Buro 2)
- Bergkloosterweg 3-9 (vrml. school)
- Bergkloosterweg 11 (begraafplaats Bergklooster) = GM
- Bergkloosterweg 11 (grafzerk Jan Mulert) = GM
- Bergkloosterweg 12, 14, 16 (boerderij De Hilberdink, boerderijeninventarisatie 2002 Buro 2)
- Bergkloosterweg 42 (vrml. evangelisatielokaal)
- Bergkloosterweg 44-46 (vrml. school)
- Bergkloosterweg 62 I (RTV-toren)
- Bergkloosterweg 64, 66, 68, 70 (houten noodwoningen)
- Bergkloosterweg 88 (boerderijtje)
- Bergkloosterweg 92-92a (beheerderswoning)
- Bergkloosterweg 94 (woning)
- Bergkloosterweg 104 (woning)
- Bergkloosterweg z.n. (bij 11) (monument Thomas a Kempis) = GM
- Haersterveerweg 4 (woning)
- Haersterveerweg 7 ('t Hof te Nemelen) = GM
- Haersterveerweg 27 = GM
- Haersterveerweg z.n. (herdenkingsmonument)
- Kranenburgweg 3 (begraafplaats: bouwhuis en toegangshek) = RM
- Kranenburgweg 5-7-7a (aula c.a., beheerderswoning, toegangshekken, aanleg begraafplaats Kranenburg)

N.b. Aan de lijst van gebouwde objecten is ook een in het onderzoeksgebied aangetroffen gedenkteken opgenomen:

- Haersterveerweg z.n. (oorlogsmonument)

►► Waardering van de objecten en ensembles

De bebouwing die aan de eerder in deze paragraaf genoemde criteria voldoet is weergegeven op de bijgevoegde **cultuurhistorische waardenkaart**, in hoofdstuk 6 en in de bijlage met de objectenlijst. In hoofdstuk 6 worden de objecten met een monumentstatus genoemd, overige objecten met een hoge en een zeer hoge cultuurhistorische waarde, en met een attentiewaarde. Verder worden ook de bomen genoemd die als waardevol of monumentaal zijn aangemerkt. De objectenlijsten in dit hoofdstuk omvatten een volledig overzicht van alle adressen. In de bijlage worden de objecten met een hoge en een zeer hoge cultuurhistorische waarde, en met een attentiewaarde vergezeld van een foto en een korte omschrijving van de karakteristiek. Tegelijk is in deze lijst in kleur de cultuurhistorische kwaliteit weergegeven, zoals die ook op de cultuurhistorische waardenkaart is aangeduid.

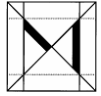
Verder is er voor gekozen om ook het in het onderzoeksgebied aangetroffen herdenkingsmonument (Haersterveerweg/hoek Meanderpad) in de waardering op te nemen. Op de waardenkaart zijn ook de historische boerderijen aangeduid (B).

■ Zeer hoge cultuurhistorische waarde:

Objecten en/of ensembles, met hoge architectuurhistorische waarden: d.w.z. met een relatief hoge ontwerpqualiteit of representatief voor een bepaalde bouwstijl, stroming, bouwperiode of typologie. Tevens kan er sprake zijn van bijzondere stedenbouwkundig-historische of landschappelijke waarden, d.w.z. als onderdelen van bijzondere complexmatige ontwikkelingen door bijvoorbeeld woningbouwcorporaties, particulieren e.d. of vanwege specifieke andere situationele aspecten (bijvoorbeeld markante hoeklocaties, focus- en oriëntatiepunten, landmarks). Deze waarde is dusdanig hoog, dat behoud (en bescherming) van deze objecten te overwegen is.

■ Hoge cultuurhistorische waarde:

Objecten en/of ensembles met architectuurhistorische waarden: d.w.z. kenmerkend voor een bepaalde bouwstijl, stroming, bouwperiode of typologie. Tevens kan er sprake zijn van stedenbouwkundig-historische of landschappelijke waarden, d.w.z. als onderdelen van bijzondere complexmatige ontwikkelingen of vanwege specifieke

situationele aspecten (bijvoorbeeld markante hoeklocaties, focus- en oriëntatiepunten, landmarks)

Deze waarde is dusdanig hoog, dat behoud (en bescherming) van deze objecten te overwegen is.

■ **Attentiewaarde:**

Objecten en/of ensembles die voor de ontwikkelingsgeschiedenis van het gebied van (enig) historisch belang zijn, maar niet direct beschermenswaardig zijn. De objecten voegen zich in schaal, hoofdvormen en typologie min of meer binnen de historisch gegroeide situatie en dragen dus in beperkte mate bij aan de cultuurhistorische en ruimtelijke kwaliteit van het gebied. Behoud is mogelijk, maar niet noodzakelijk.

□ **Indifferente waarde:**

Objecten en/of ensembles, die niets of weinig aan de cultuurhistorische en ruimtelijke kwaliteit van het gebied toevoegen en ook geen wezenlijk onderdeel vormen van de ontwikkelingsgeschiedenis. Behoud is mogelijk, maar niet noodzakelijk.

In deze inventarisatie is de aandacht nadrukkelijk gericht op de objecten met minimaal een attentiewaarde.

4.4 Historische groenstructuren

Ook de waardevolle historische groenstructuren zijn op de cultuurhistorische waardenkaart weergegeven, waarbij is uitgegaan van historische situaties die teruggaan op de prestedelijke periode van de Agnietenberg en karakteristiek zijn voor het ruimtelijke beeld van het gebied. Wanneer over “monumentaal” of “waardevol” wordt gesproken gaat het om groen, dat op de gemeentelijke bomenlijst van Zwolle als zodanig is gekwalificeerd.

Bosgebied

Van groot belang voor het ruimtelijke beeld van de Agnietenberg is de rijkbeboste omgeving van deze dekzandrug. De bossen concentreren zich in de strook ten oosten van het villaparkje Berkum-Brinkhoek en de Agnietenbergweg, het gebied ten zuiden van de Haersterveerweg en op de terreinen van begraafplaats Kranenburg. De bebossing waaiert verder uit langs de oostzijde van de begraafplaats Bergklooster, langs de Bergkloosterweg.

Agrarisch landschap

Van het voor de aanleg van het villawijkje Berkum-Brinkhoek en de toenemende verdichting van Berkum-Bruggenhoek aanwezige agrarische landschap bleef het landelijke karakter nog steeds herkenbaar. Bij de aanleg van het villawijkje is immers uitgegaan van het behoud van enkele ruime graslanden en oude erven, als een groene buffer tussen de vier hier gelegen woonbuurten. Ze geven nog steeds een goed beeld van het vroegere agrarische landschap. Het belang van deze groene ruimtes wordt versterkt doordat ze deels de ruimtelijke context vormen van het historische en als een GM beschermde complex van boerderij de Nemelerhof aan de Haersterveerweg 7. Ook door de aanwezigheid van de uitgestrekte graslanden aan de west-, noord- en oostzijde van het gebied (in het buiten het onderzoeksgebied vallende buitengebied) is het landelijke karakter van de Agnietenberg goed behouden gebleven.

Lijnstructuren

Laanbeplanting komt in het onderzoeksgebied vaak voor, deels samenvallende met de langs de wegen gelegen bossen. De belangrijkste lijnstructuren zijn te vinden langs de hoofdontsluitingswegen in het onderzoeksgebied, maar ook op de begraafplaats Kranenburg:

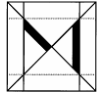
- Agnietenbergweg, laanbeplanting waaronder zes als monumentaal aangemerkte zomereiken. De laanbeplanting heeft hier geen ononderbroken karakter, maar bevindt zich langs verschillende delen van het tracé;
- Ook aan de Bergkloosterweg is laanbeplanting te vinden, met onder meer zware beuken en zomereiken. Een aantal bomen is als monumentaal aangemerkt. Langs het meest zuidelijke deel van dit tracé verwijst de laanbeplanting nog naar het oorspronkelijke verloop van de weg, dat hier in de vroege jaren 1960 is verlegd. Langs het toen nieuw aangelegde gedeelte bevindt zich eveneens laanbeplanting, inmiddels zo'n halve eeuw oud.
- Brinkhoekweg, met deels als waardevol en monumentaal aangemerkte laanbeplanting langs verschillende delen van het tracé;
- Haersterveerweg. Deels als waardevol en monumentaal aangemerkte laanbeplanting langs verschillende delen van de weg.
- Op de begraafplaats Kranenburg vormt de laanbeplanting aan weerskanten van de oprijlaan één van de belangrijkste lijnstructuren op dit terrein, nog verwijzende naar het vroegere landgoed Kranenburg. Verder zijn er verspreid op de begraafplaats nog meer lijnstructuren te vinden, onder meer langs het bewaard gebleven grachtenstelsel van het landgoed, langs de randen van het 19de-eeuwse terreingedeelte, en langs de randen van het terrein. Op het

parkeerterrein bij de entree van de begraafplaats staat een rij zware kastanjabomen. Een groot aantal bomen op Kranenburg is als monumentaal en waardevol aangemerkt.

Ensembles en individuele groenelementen

In het hele onderzoeksgebied bevinden zich boomgroepen, ensembles en solitair, als uitlopers van de bospercelen en lijnstructuren, of als onderdeel van een historisch boerenerf.

- Tot de meest markante solitair in het gebied behoren twee hoge lindenbomen langs de rand van het historische erf van de Nemelerhof aan de Haersterverweg 7. Ze zijn als monumentaal aangemerkt.
- Een markant ensemble is te vinden op het erf van boerderij De Brinkhoef aan de Agnietenbergweg 4-6.

5 AANBEVELINGEN

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden aanbevelingen gedaan om behoud en versterking van de cultuurhistorische kwaliteit in het onderzoeksgebied te overwegen. Hierbij komen zowel ruimtelijke aspecten aan de orde als objectgerichte.

5.2 Aanbevelingen t.a.v. de karakteristiek van het gebied

- De diversiteit in de cultuurhistorische, ruimtelijke en functionele aspecten en de verschillende tijdslagen als een hoge kwaliteit beschouwen. Terwijl er in de 20ste eeuw enige verdichting plaatsvond (Berkum-Bruggenhoek) en er enkele nieuwe woonbuurtjes zijn ontwikkeld (Berkum-Brinkhoek) bleef het historische en landelijke karakter van de Agnietenberg zeer goed behouden, dit gegeven illustreert de markante dynamiek van het gebied door de eeuwen heen;
- In het algemeen wordt aanbevolen het behoud van de historische hoofdstructuur (zie paragraaf 4.2), de karakteristieke bebouwing (zie paragraaf 4.3) en de karakteristieke groenelementen (4.4) als wezenlijk voor het historisch-ruimtelijke beeld zoveel mogelijk te respecteren;
- Instandhouden / accentueren van de historische ensembles van Berkum-Bruggenhoek en langs de Bergkloosterweg. Het historische ensemble dat zich aan de Haersterveerweg ten zuiden van Berkum-Brinkhoek bevindt is minder van belang, maar het is aanbevelenswaardig om het bescheiden en groene karakter van deze strook lintbebouwing in stand te houden.
- Instandhouden van het historische ensemble van de begraafplaatsen Bergklooster en Agnietenberg, met hun structuren, aanleg, groen, gebouwde artefacten en historische grafmonumenten.

5.3 Aanbevelingen t.a.v. van de hoofdstructuren

- Behoud en versterking van de historische lijnstructuren in het plangebied: Agnietenbergweg, Bergkloosterweg, Brinkhoekweg, Haersterveerweg;

- Behoud van de uit aftakkingen van de Bergkloosterweg bestaande infrastructuur die karakteristiek is voor het dorpse karakter van Berkum-Bruggenhoek;
- Behoud van het historische reliëf van het gebied, zoals dat wordt bepaald door de ligging op een dekzandrug, met enige nog steeds op de hogere gronden aanwezige historische boerenerven, en in de lagere gebiedsdelen gelegen graslanden die onder meer de overgang naar de Overijsselse Vecht markeren.

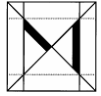
5.4 Bebouwing/objecten

- Overwogen kan worden om objecten en complexen die van “zeer hoge cultuurhistorische waarde” zijn te beschermen;
- Overwogen kan worden de bebouwing met hoge cultuurhistorische waarde zoveel mogelijk te behouden en te herstellen;
- Instandhouding/aanpassing van de overige, binnen de context passende bebouwing; middels reguliere welstandstoetsing of bestemmingsplan (attentiewaarde);
- Handhaven van de bestaande schaal/dimensionering/oriëntaties van de bebouwing in de diverse karakteristieke deelgebieden en deze als uitgangspunt nemen bij nieuwe ontwikkelingen; dit geldt in het bijzonder voor de lintbebouwing langs de Bergkloosterweg en de dorpse structuur van Berkum-Bruggenhoek, maar ook voor de schaalverhoudingen en korrelgroottes van het villaparkje Berkum-Brinkhoek.

5.5 Rooilijnen, erfscheidingen, groen, etc.

- Handhaven van als monumentaal of waardevol benoemde groenelementen, tevens de overige in deze quickscan genoemde karakteristieke groenelementen (bomenlanen, solitairen, tuinen);
- Handhaven van het bosrijke karakter van de Agnietenberg, dat bepalend is voor het ruimtelijke beeld van een substantieel deel van het onderzoeksgebied;
- Handhaven van de historische aanleg van de begraafplaatsen Bergklooster en Kranenburg;

- Handhaven van het deels nog groene karakter van Berkum-Bruggenhoek;
- Handhaven van de groene ruimtes tussen de vier woonbuurtjes van Berkum-Brinkhoek, als een waardevol restant van het vroegere agrarische landschap.

6 OBJECTLIJSTEN PROJECTGEBIED

Beschermde objecten in het onderzoeksgebied (monumentenlijst Zwolle, 1 januari 2012). N.b. deze objecten zijn niet opgenomen in de objectenlijst op p. 45 e.v.:

- Bergkloosterweg z.n. (bij 11) (monument Thomas a Kempis) = GM
- Bergkloosterweg 11 (begraafplaats Bergklooster) = GM
- Bergkloosterweg 11 (grafzerk Jan Mulert) = GM
- Haersterveerweg 7 ('t Hof te Nemelen) = GM
- Haersterveerweg 27 = GM
- Kranenburgweg 3 (begraafplaats: bouwhuis en toegangshek) = RM

Overige objecten met een hoge en zeer hoge cultuurhistorische waarde of een attentiewaarde binnen het projectgebied (quickscan gemeentelijk monumentkandidaten 2010 en 2012, met aanvullende suggesties; hieronder zijn ook de door Buro 2 in 2002 geselecteerde boerderijen opgenomen. N.b. deze boerderijen zijn niet opgenomen in de objectenlijst op p. 45 e.v.):

- Agnietenbergweg 2 (boerderijeninventarisatie 2002 Buro 2)
- Agnietenbergweg 4-6 (boerderij De Brinkhoef, boerderijeninventarisatie 2002 Buro 2)
- Bergkloosterweg 3-9 (vrml. school)
- Bergkloosterweg 12, 14, 16 (boerderij De Hilberdink, boerderijeninventarisatie 2002 Buro 2)
- Bergkloosterweg 42 (vrml. evangelisatielokaal)
- Bergkloosterweg 44-46 (vrml. school)
- Bergkloosterweg 62 I (RTV-toren)
- Bergkloosterweg 64, 66, 68, 70 (houten noodwoningen)
- Bergkloosterweg 88 (boerderijtje)
- Bergkloosterweg 92-92a (beheerderswoning)
- Bergkloosterweg 94 (woning)
- Bergkloosterweg 104 (woning)
- Haersterveerweg 4 (woning)
- Haersterveerweg z.n. (herdenkingsmonument)
- Kranenburgweg 5-7-7a (aula c.a., beheerderswoning, toegangshekken, aanleg begraafplaats Kranenburg)

- Haersterveerweg z.n. (oorlogsmonument)

Waardevolle bomen (lijst gemeente Zwolle, 18 november 2010):

- Begraafplaats, 1 Amerikaanse eik
- Begraafplaats, 3 beuken
- Begraafplaats, 1 beverboom
- Begraafplaats, 4 moseiken
- Begraafplaats, 10 paardekastanjes
- Begraafplaats, 1 ruwe berk
- Begraafplaats, 1 vaantjesboom
- Begraafplaats, 1 wintereik
- Bergkloosterweg, 2 moeraseiken
- Brinkhoekweg, 1 populier
- Brinkhoekweg, 12 zomereiken
- Haersterveerweg, 1 rode beuk
- Haersterveerweg, 1 zomereik

Monumentale bomen (lijst gemeente Zwolle, 18 november 2010):

- Agnietenbergweg, 6 zomereiken
- Begraafplaats, 23 beuken
- Begraafplaats, 6 paardekastanjes
- Begraafplaats, 15 rode beuken
- Begraafplaats, 1 zilversdoorn
- Begraafplaats, 3 zilversparren
- Begraafplaats, 142 zomereiken
- Bergkloosterweg, 8 beuken
- Bergkloosterweg, 19 zomereiken
- Brinkhoekweg, 1 populier
- Brinkhoekweg, 1 schietwilg
- Brinkhoekweg, 8 zomereiken
- Haersterveerweg, 2 linden
- Haersterveerweg, 20 zomereiken

Herinneringsbomen (lijst gemeente Zwolle, 18 november 2010):

- Brinkhoekweg, 1 linde

7 LITERATUUR/BRONNEN

- Augusteijn, J., *Historische plattegronden van Nederlandse steden. Overijssel, deel 9.1. De steden van Noordwest-Overijssel*, Alphen aan den Rijn 2002
- Berkenvelder, F.C., *Korte geschiedenis van Zwolle*, Zwolle 1980
- Berkenvelder, F.C., *Zo was Zwolle rond 1900*, s.d.
- Boer, S. de, *Funeraire cultuur*. Zwolle, Soesterberg/Zwolle 2001
- Buijs, A. e.a. (Het Oversticht), *Cultuurhistorische kenschetsten IJsseldelta, Noordwest-Overijsselland en Vechtdal, Reestal en Staphorst-Rouveen*, april 2003.
- Conens, H.R., A. Pfeifer e.a., *Op de kop gekiekt. Zwolle in luchtfoto's*, Zwolle 1976
- Davids, J., *Zwolle in vogelvlucht. De groei van een stad*, Zwartsluis 2012
- Evenboer, B., *Neem nou Zwolle. Een kleine historie over de ontwikkeling van Zwolle. Spoolde / Veerallee*, Zwolle 1987
- Geest, J. van, *S.J. van Embden*, Rotterdam 1996
- Gelderman, E. en J. Hagedoorn (red.), *Een aardsch paradijs. De buitenplaatsen Boschwijk, Landwijk en Veldwijk nabij Zwolle*, Zwolle 1994.
- Hoogstraten, D. van, *Architectuurgids van Zwolle in de 20^e eeuw*, Zwolle 1999
- Hove, J. ten, *Geschiedenis van Zwolle*, Zwolle 2005
- Hove, J. ten, "Zwolle, stad in driestromenland", in: *Overijsselse Historische bijdragen*, 122^e stuk, 2007, p. 163-176.
- Huismans, W. e.a. (red.), *Als de Dag van Gisteren. Honderd jaar Zwolle en de Zwollenaren*, Zwolle 1991-1993.
- Inventarisatie historische boerderijen in de gemeente Zwolle, rapport BURO 2 2002
- Kam, B., *Achter de IJssel begint het land ...*, in: *Zwols Historisch Tijdschrift*, 27 (2010), 4, 188-189
- Koeman, C. en J.C. Visser, *De stadsplattegronden van Jacob van Deventer*, Alphen aan den Rijn 1994.
- Kuile, E.H. ter, *De Nederlandse monumenten van geschiedenis en kunst. Deel IV De provincie Overijssel, Noord- en Oost-Salland, 's-Gravenhage 1974*
- Louwen, J. en H. Prins, *Ach lieve tijd. 750 jaar Zwolsen, Zwollenaren en hun....*, Zwolle 1980-1982
- Monumentenlijst gemeente Zwolle
- Overbeek, M., *Fietstocht Industrieel Erfgoed in Zwolle*, Zwolle 2003
- Overbeek, M., *Zwolse schoolgebouwen van 1865 tot heden*, Zwolle 2008
- De Pater, B.C. en B. Schoenmaker, *Grote Atlas van Nederland 1930-1950*, Zierikzee 2005, p.194-195: Topografische Kaart, 1:50.000, Oost-Zwolle, uitgave mei 1941
- Pot, C.W. van der, *Zwolle's omgeving omstreeks 1900*, Zwolle z.j.
- Rijst, B. van der, *Oud Zwolle vanuit de lucht. Foto's: KLM Aerocarto*. Hoogeveen 1996
- Schrier, D.M. van der en J.P. van den Berg, "Hoe de Aa te Zwolle weteringen aantrok", in: *Overijsselse Historische bijdragen*, 116^e stuk, 2001, p.53-83.
- Versfelt, H.J., *De Hottinger-atlas van Noord- en Oost-Nederland 1773-1794*. Groningen 2003.
- *De Papenacker. Het wijkblad van Spoolde*, diverse artikelen.
- Het Oversticht, *Inventarisatie Jongere Bouwkunst 1850-1940. Beschrijving Gemeente Zwolle*. Zwolle 1988.
- <http://watwaswaar.nl/>
- Website beeldbank Overijssel, uitgave van de gemeente Zwolle, mei 2007.
- <http://www2.historischcentrumoverijssel.nl/zwolle/zw/gesch3.htm>

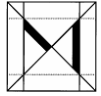

Foto	Adres		Karakteristiek	Waarde Zie kaart
	Bergkloosterweg	3-9	Het betreft een éénlaags pand met zadeldak aan de rand van de in oorsprong uit de late middeleeuwen daterende begraafplaats Bergklooster, markant gelegen in een knik van de weg. Zoals blijkt uit oud kaartmateriaal was dit uit circa 1885 daterende gebouw oorspronkelijk een school. Na de oorlog verloor het gebouw zijn functie en is er aan de linkerzijde een nieuwe vleugel met garageboxen met inritten gebouwd. Vermoedelijk diende het gebouw toen als een brandweerkazerne. Het sterk in het oog vallende gebouw vormt een karakteristiek onderdeel van de wijk Agnietenberg en verwijst naar de historische ontwikkelingen in de vroegere gemeente Zwollerkerspel.	
	Bergkloosterweg	42	Evangelisatielokaal uit 1928, aan de overzijde van een vroegere School met den Bijbel uit 1907 (nrs. 44-46). Hier maakt het object deel uit van de geclusterde en dorpsachtige bebouwing in Berkum-Bruggenhoek. Het gebouwtje heeft een rechthoekige plattegrond, één bouwlaag en een zadeldak met pannendeckking. Door functiewijziging (tegenwoordig in gebruik als een paardenstal) is de gevelindeling aan de voorkant veranderd. Hier kwam een brede inlooppoort. Afgezien daarvan bleef het authentieke karakter redelijk goed behouden, zelfs inclusief de gietijzeren ramen met roedenverdeling.	

Foto	Adres		Karakteristiek	Waarde Zie kaart
	Bergkloosterweg	44-46	In 1907 gebouwde christelijke lagere school met onderwijzerswoning (School met den Bijbel), tegenwoordig geheel als woning in gebruik. Rond 1920 is de school in dezelfde stijl uitgebreid met twee lokalen. Karakteristiek plattelandsschooltje met één bouwlaag en een zadeldak, dat een markant en sterk in het oog vallend onderdeel vormt het bebouwingscluster in de zuidoostelijke hoek van de Agnietenberg (Berkum-Bruggenhoek). Van typologisch en architectuurhistorisch belang, maar met aantastingen. In zijn cultuurhistorische betekenis van belang als een verwijzing naar de vroegere gemeente Zwollerkerspel.	
	Bergkloosterweg	62-I	De RTV-toren of zendmast (ook wel bekend als de Alticom-toren) aan de rand van het onderzoeksgebied neemt een markante en in het oog vallende positie in. Het object dateert uit 1959. Goed voorbeeld van de voor de sociale media bestemde infrastructuur uit de eerste decennia na de Tweede Wereldoorlog, toen de tv zeker vanaf omstreeks 1960 geleidelijk een steeds grotere rol ging spelen. Het object bestaat uit een metalen vakwerkstructuur, met in de top een kleine gesloten verblijfsruimte. Een vergelijkbare toren is te vinden in Ugchelen. Van beeldbepalend belang, met typologische waarde. Vrij gaaf bewaard gebleven.	
	Bergkloosterweg	64, 66, 68, 70	Complex van vier houten noodwoningen uit 1949-1950, elk met één bouwlaag en een zadeldak. De uit Oostenrijk geïmporteerde woningen werden als een bouw pakket opgezet, op betonnen funderingen en met een roodgedekt pannendak. Het gaat dan om het zogeheten 'Einfamilienhaus Zuiderzee'. Na de oorlog zijn ze door bemiddeling van de Philips Gloeilampenfabriek op verschillende plekken in de stad gebouwd. Vaak ook wel de 'Finse woningen' genoemd, een verwarring die zal samenhangen met de twee uit dezelfde tijd daterende Finse noodwoningen. Binnen de lintbebouwingsstrook aan de Bergkloosterweg vormen de in het oog vallende woningen een karakteristiek historisch geheel met architectuur- en cultuurhistorische waarde. Weliswaar ondergingen enkele woningen een aantal wijzigingen, maar gezamenlijk hebben ze hoge ensemblewaarde.	

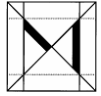

Foto	Adres		Karakteristiek	Waarde Zie kaart
	Bergkloosterweg	88	Het boerderijtje dateert uit omstreeks 1900 en is uitgevoerd als een éénlaags hallehuisboerderijtje met een afgewolfd zadeldak en een rechthoekige plattegrond. Sobere uitvoering, zonder bijzondere decoratieve details. In de loop van de tijd onderging het object een aantal (detail)wijzigingen, maar het betreft nog steeds een markant relict uit de prestedelijke periode. Ligging naast een tweede hallehuisboerderijtje, op nr. 86.	
	Bergkloosterweg	92-92a	Laat 19 ^{de} -eeuwse boerderij die gelegen is bij de begraafplaats Bergklooster op de Agnietenberg. Het pand is in 1883 gebouwd, als beheerderswoning van deze begraafplaats. Markante opzet als een hallehuisboerderij met een kleine dakruiter, vermoedelijk voor het luiden van een dodenklokje. Rechthoekige plattegrond, één bouwlaag en een zadeldak met siermakelaar. Enige detailwijzigingen, maar met behoud van het authentieke karakter. Langs de linkerzijde bevindt zich een historische nevenbouw (zomerhuis), mogelijk van oudere datum. Ook hier een rechthoekige plattegrond en één bouwlaag, met een afgewolfd zadeldak. De beheerderswoning is een karakteristiek object dat verwijst naar de historische ontwikkelingen op de Agnietenberg, waarvan het huidige aanzicht nog steeds in belangrijke mate wordt bepaald door de hier aanwezige historische begraafplaatsen.	
	Bergkloosterweg	94	Tegenover de ingang van de begraafplaats Bergklooster staat dit uit 1928 daterende villaatje dat is uitgevoerd in cottage-trant. Het éénlaags pand heeft een in hoofdzaak kruisvormige plattegrond, met één bouwlaag en rietgedekte dakschilden. Dit gaaf bewaard gebleven object maakt deel uit van een strook met enige vrijstaande villa's, in de oksel van de Bergkloosterweg en de Haersterveerweg. Van architectuurhistorisch belang. Markante ligging, vlakbij de beheerderswoning van genoemde begraafplaats.	

Foto	Adres		Karakteristiek	Waarde Zie kaart
	Bergkloosterweg	104	De landhuisachtige villa Vechterweerd dateert uit 1932. Aan de straat zijn de (later witgeverfde) gemetselde toegangsposten te zien. Het huis zelf bevindt zich langs de flanken van de Agnietenberg, in de bosrijke strook ten oosten van de Bergkloosterweg en grenzende aan het open landschap van de Overijsselse Vecht. Het pand is ontworpen in een zakelijke trant, met een samengestelde plattegrond, roodgedekte pannendaken en bakstenen gevels. Van architectuur- en cultuurhistorisch belang als een karakteristiek onderdeel van de uit villa's bestaande strook in de oksel van de Bergkloosterweg en de Haersterveerweg.	
	Haersterveerweg	4	Deze laat 19 ^{de} -eeuwse woning staat zeer markant op het kruispunt met de Bergkloosterweg, tegen de achtergrond van de gelijknamige begraafplaats. Het pand heeft een onregelmatige plattegrond, één bouwlaag en een zadeldak met sierspant. Vensters met T-schuiframes. Belangrijke blikvanger. De zorgvuldig in neorenaissance vormgegeven woning is karakteristiek voor de ontwikkelingen in de late 19 ^{de} eeuw, en werd in 1969 i.o.v. J.H. Vroom aan de rechterzijde van een nieuwe woonkamer voorzien. Dit gebeurde ter plekke van een houten serre, door aannemer J.G. Bongers. Verder is er in 1977 links een dakkapel toegevoegd (aannemer Koekoek uit Zwolle). Ondanks de wijzigingen is het historische karakter goed herkenbaar gebleven. Mogelijke relatie met de begraafplaats. Enige erfbebouwing (zonder monumentale waarde).	
	Haersterveerweg	z.n.	Aan de westzijde van de Haersterveerweg staat bij het begin van het Meanderpad dit bescheiden kalkstenen oorlogsmonument, in de vorm van een lage piloon tussen twee muurtjes. Het is opgericht ter herinnering aan zeven op 13 oktober 1944 gefusilleerde personen. Het monument is ontworpen door de bekende Zwolse architecten H. Mastenbroek en J.H. de Herder. Steenhouwerij G. Beernink & Zn. was de maker. Van cultuurhistorisch belang. Door de markante en in het oog vallende ligging, en in combinatie met een naastgelegen forse beuk van hoge beeldwaarde.	

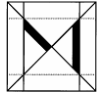

Foto	Adres		Karakteristiek	Waarde Zie kaart
	Kranenburgweg	5-7-7a	De gemeentelijke begraafplaats Kranenburg dateert uit 1929-1933. Het waren de bekende landschapsarchitecten L. en J. Copijn die de landschappelijke aanleg van de begraafplaats ontwierpen. De onderhavige aula heeft een kruisvormige plattegrond, is éénlaags en heeft schild- en zadeldaken. Het object is gecombineerd met twee in dezelfde stijl uitgevoerde bijgebouwtjes, twee pergola's en een éénlaags beheerderswoning met een rietgedekt zadeldak (nr. 5). De Zwolse architect W.B.M. Beumer leverde het ontwerp. Ook de toegangshekken van het terrein en de landschappelijke aanleg met een in de as van de aula gelegen vijverpartij zijn van belang, als karakteristieke onderdelen van de voor de historische ontwikkelingen in Agnietenberg belangrijke begraafplaats Kranenburg.	
	Kranenburgweg	5-7-7a	Zie hierboven. Op de foto één van de twee pergola's aan weerskanten van de aula. De pergola's zijn voorzien van gemetselde posten.	
	Kranenburgweg	5-7-7a	Zie hierboven. Op de foto één van de twee bijgebouwtjes aan weerskanten van de aula. Net als de aula zijn ook deze gebouwtjes voorzien van een rieten kap. Ze hebben een rechthoekige plattegrond, tellen één bouwlaag en hebben een zadeldak. Het gebouwtje ten westen van de aula is later (in dezelfde stijl) uitgebreid (nr. 7a).	

Foto	Adres		Karakteristiek	Waarde Zie kaart
	Kranenburgweg	5-7-7a	Zie hierboven. Op de foto de toegangshekken van de begraafplaats. De ijzeren hekken liggen ingeklemd tussen gemetselde penanten.	
	Kranenburgweg	5-7-7a	Zie hierboven. Op de foto de centrale vijver van de begraafplaats, in de as van de aula. Landschappelijke terreinaanleg.	